

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Huvijuht-loovtegevuse õpetaja eriala

Merike Mõttus

PROFESSIONAALNE ÕPETAJA VALGA PÕHIKOOLI 8. KLASSI
ÕPETAJATE JA LAPSEVANEMATE ARUSAAMADES

Lõputöö

Juhendaja: Külli Salumäe, TÜ VKA huvihariduse lektor

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Külli Salumäe, TÜ VKA huvihariduse lektor

.....

(allkiri ja kuupäev)

Viljandi 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILIS-EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD.....	6
1.1. Professionaalne õpetaja	6
1.2. Õpetaja professionaalsuse aspektid	8
1.2.1. Pedagoogilised veendumused	8
1.2.1.1. Pedagoogiliste veendumuste mõiste	8
1.2.1.2. Traditsioonilised uskumused	10
1.2.1.3. Konstruktivistlikud uskumused	10
1.2.1.4. Õppetöö planeerimise oskus.....	11
1.2.2. Õpetamispraktikad	11
1.2.3. Õpetajate vaheline koostöö koolis.....	12
1.2.3.1. Kolleegide vaheline suhtlemine	13
1.2.3.2. Ametialane enesetäiendamine	14
1.2.4. Õpetaja tegevusest sõltuv õpikeskkond klassis ja koolis.....	15
1.2.4.1. Õpetajate suhtlemiskompetentsus	16
1.2.4.2. Koolikliima.....	16
1.2.4.3. Klassikliima.....	18
1.2.4.4. Enesekehtestamine	19
1.2.5. Enesetõhusus ja tööga rahulolu.....	20
2. UURIMUSE METOODIKA	22
2.1. Valim	22
2.2. Andmete kogumise vahend.....	23
3. UURIMUSE TULEMUSED, ANDMETE ANALÜÜS JA TÕLGENDAMINE.....	25
3.1.2. Tulemused õpetajate professionaalsuse aspektide osas	26
3.1.2.1. Pedagoogilised veendumused	26
3.1.2.2. Õpetamise praktikad.....	30
3.1.2.3. Klassikliima.....	34
3.1.2.4. Koolikliima ehk õpetaja ja õpilaste vaheline suhtlemine.....	37
3.1.2.5. Enesetõhusus.....	39
3.1.2.6. Tööga rahulolu.....	41
KOKKUVÕTE	43

KASUTATUD KIRJANDUS	46
LISAD	49
Lisa 1 Küsimustik õpetajale ja lapsevanemale	49
SUMMARY	54

SISSEJUHATUS

Kooli ja kodu efektiivse koostöö aluseks on lastevanemate positiivne suhtumine kooli ja õpetajatesse ning usaldus. Üheks määravaks teguriks koostöö iseloomu kujunemisel on ka see, millisenalapsevanemad näevad kooli ja õpetajaid. (Lukk 2005)

Kooli õppe-kasvatusteskonna reorganiseerimisel tuleb lähtuda kõigi osapoolte: juhtkonna, õpetajate, õpilaste ja lastevanemate – koostöö printsiibist, sest mida ühtsem on lapse kasvatuselge tegelev võrgustik ehk sotsiaalne kapital, seda tugevam on selle mõju lapse arengule. (Lukk 2005, lk 135)

Kõige olulisem nihe aastate jooksul on olnud üleminek formaalselt koolilt, tervikliku kooliõppekava ja arengukava alusel töötavale Eesti koolile. See tähendab õpetaja ning õpilase lastevanema – iga kooliga seotud inimese jaoks- võimalust (ja kohustust) osaleda oma kooli kultuuri ja arengukeskkonna loomises ning samas ka vastutust selle eest, milline on minu kool, minu lapse kool. (Sarv 2007, lk 108)

Muutused haridussüsteemis saavad alguse õpetajast. Me võime koostada õppekavasid, kuid neid rakendavad õpetajad. Õppekava võib jääda vaid ilusaks dokumendiks, kui õpetajad ei ole valmis oma õpetamispraktikat muutma. (Eisenschmidt) 2010. aastal võeti Eestis vastu uus põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava. Uus riiklik õppekava ei võimalda enam vastandada ainespetsialisti ja õpetamisspetsialisti. Õpetaja peab oskama kujundada õpikeskkonda ja õppeprotsessi, kus õppija konstrueerib oma teadmisi varasemale kogemusele toetudes. Õpetaja ülesanne on luua selline keskkond, kus õppija ise võtab vastutuse oma õppimise eest.

Vastu on võetud ka õpetajate kutsestandard, mis fikseerib ära muuhulgas selle, milles väljenduvad ühiskonna sh lastevanemate ootused õpetajate tööle ning annab lastevanemale kindlustunde, et tema lapsi õpetavad professionaalsed õpetajad.

Valisin lõputöö teemaks „**Professionaalne õpetaja Valga Põhikooli 8. klassi õpetajate ja lapsevanemate arusaamades.**“ Nimetatud kooli ühe 8 klassi lapsevanemate poolt on õpetajatele ette heidetud, et õpetajad on ise süüdi raskustes, mida õpilased neile oma halva käitumisega tekitavad. Õpetajad ei olevat oma ala professionaalid ja ei suutvat ennast kehtestada. Siit tekkiski mul mõte teada saada, missugust õpetajat peavad lapsevanemad professionaalseks, mida nad professionaalselt õpetajalt ootavad.

Koolielu oma aktiivse tegevusega (või kõrvalejäämisega) mõjutada püüdes on oluline toetuda teadmisele sellest, kuidas on asjad tegelikkuses – milliseid erinevaid vaateid ja arusaamu lapsest ja õppekasvatuseprotsessist kannavad eneses õpetajate, lapsevanemate jt rühmad. (Sarv 2007, lk 108)

Eesti professionaalse õpetaja kuvandi kujundamine pole üksnes õpetajate fanaatikute asi. Avalikkus peab õpetajale teada andma, millist õpetajat ta ootab, millist ta ei kavatse sallida ja kui kõrget või madalat kohta ühiskonnas ollakse valmis õpetajale loovutama. (Aarna 2007)

Kuna lapsevanem on samuti ühiskonna osa ja lapsevanema arvamus on koolile oluline, siis töö autor oma lõputöös võtab vaatluse alla lapsevanemate arusaamad professionaalsest õpetajast ja samas peab töö autor oluliseks võrrelda lapsevanemate ja õpetajate arusaamu.

Seda kõike arvesse võttes on antud töö **uurimisprobleem**: Missugune on professionaalne õpetaja Valga Põhikooli 8. klassi õpilaste vanemate ja õpetajate arusaamade alusel?

Lõputöö **eesmärgiks** on välja selgitada, missugused on lapsevanemate ja õpetajate arusaamade kattuvused ja erinevused professionaalse õpetaja osas.

Lõputöö **uurimisküsimusteks** on:

1. Millised on professionaalse õpetaja tunnusjooned teoreetiliste allikate põhjal?
2. Missugused professionaalse õpetaja aspektid on väärtustatud nii õpetajate kui lastevanemate poolt?
3. Missuguste professionaalsuse aspektide olulisuse osas lahknevad lastevanemate ja õpetajate arvamusd kõige enam?

1. TEOREETILIS-EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

1.1. Professionaalne õpetaja

Õpetajate professionaalsus ei ole midagi sellist, mis tekiks vaid praktilise õpetajatöö käigus, kuigi niisugune arvamus on üldsuse ja pedagoogide endi hulgas üsna laialt levinud. (Talts 2003, lk 112) Töötatud aastate hulk iseenesest ei taga professionaalse mina arengut. Õpetaja kutseareng toetub tema üldkultuurilisele kompetentsusele, millele lisanduvad tasemed, mis kujunevad õpilastelt ja õpetajatelt õppimise ning nendega suhtlemisega. (Talts 2003, lk 112)

Õpetajaks kujunemine on vastuolude ületamine, pidev sisemine võitlus ja varasemate kogemuste võrdlemine uute seisukohtadega.

Õpetaja professionaalne areng eeldab temal olemasolevate veendumuste ja kujutluste modifitseerimist ning rekonstrueerimist. Selle protsessi edukus sõltub õpetaja arenguastmest, st sellest, kas ta on jõudnud oma arengus tasemele, kus ta on valmis tunnistama oma seniste veendumuste ekslikkust ning on valmis neid muutma. (Poom- Valickis 2003, lk 101)

Isiklik meisterlikkus võimendab inimesi, muudab nad tegusamaks, süvendades enesemõistmist ja enesejuhtimis võimet. See tähendab ka seesmiste soovide äratundmist, oskust täiustada oma tööelu ja korraldada ajaliselt paremini tööd ning eraelu. Isikliku meisterlikkuse arendamine on tööalase meisterlikkuse ja isikliku toimetuleku võimete arendamine. (Sarv 2004, lk 22)

Helemäe (2004, lk 46) tsiteerib oma artiklis Listerit (2003) ja Krulli (2000) kes kirjutavad muuhulgas, et nagu Läänes, nii on ka Eestis õpetajate professionaalsus olnud oluliseks arutelu teemaks. Õpetajate Lehe ja ajakirja Haridus publikatsioonide järgi otsustades ollakse üsna erinevatel arvamustel, mida õpetaja professionaalsuse all mõista: ühtedel on rõhuasetus õpetaja psühholoogilistel omadustel, tema moraalil; teised, sh ka uurijad eristavad professionaalset

õpetajat tema mõtteviisi eripära alusel, otsitakse paralleele Läänes välja töötatud õpetaja professionaalsuse mudelitega.

Professionaalse õpetaja aspekte uurides on töö autori arvates oluline vaadata ka õpetajate Kutsestandardit.

Kutsestandard on dokument, kust leiab nii õpetaja kui ka lapsevanem teavet, millised omadused peavad olema professionaalsel õpetajal. Samuti annab kutsestandard õpetajale aimu, kuhu suunas ta peab liikuma, et saada professionaalseks õpetajaks.

Kutsestandardis on öeldud: Kutsestandard on ühiskondlik kokkulepe, mida ühe või teise valdkonna spetsialistide töös oluliseks peetakse. Standard määratleb, mida õpetajatöös väärtustatakse, milliste pädevustega õpetajat ülikoolides ette valmistatakse ja mis suunas õpetajad oma professionaalset arengut kavandades võiksid liikuda. Kutsestandard on üks abivahenditest, mida saab kasutada õpetajate kutsealase teadlikkuse kujunemise erinevates etappides ja professionaalse arengu kavandamisel.

Kutsestandard väljendab ühiskonna, sh lastevanemate ootusi õpetaja tööle. Ühtlasi annab standard lapsevanematele kindlustunde, et nende lapsi õpetavad pädevad õpetajad. (Kutsekoda.ee)

Kutsestandardis on välja toodud kolm õpetajaks kujunemise astet: õpetaja, vanemõpetaja ja meister. Kõigil nendel astmetel on vastavalt kutsestandardile teatud ühised kriteeriumid põhitegevusteks: Õppeprotsessi planeerimine ja juhtimine; õppija juhendamine, tema arengu ja motivatsiooni toetamine; õppeprotsessi analüüsimine ja hindamine ning tagasiside andmine õppijale, tema vanematele/hooldajale; õppija kaasamine õppe sisu ja eesmärkide kavandamisse; õppija toetamine õpi- ja sotsiaalsete oskuste omandamisel. (Shults 2012, lk 7)

Detailsema ettekujutuse ootustest õpetajate professionaalsele kompetentsusele annavad paljudes riikides õpetajate kutsestandardid, sh Eestis. Põhjalikult läbiuuritud ja analüüsitud USA NBPTS (National Board of Professional Teaching Standards) standardid näevad õpetaja kutsekompetentsi avalduvana viies valdkonnas: aine akadeemilise ja pedagoogilise valdamisena; vastutusena õppimise korraldamise ja järelevalve eest; suutlikkusena süstemaatiliselt reflekteerida oma praktikat ja kogemusest õppimisena ning õppiva kogukonna liikmeks olemisena. (Krull 2013, lk 10)

1.2. Õpetaja professionaalsuse aspektid

Töö autor võtab antud töös aluseks õpetaja professionaalsuse aspektid, mis on välja toodud TALIS uuringus. Need aspektid on (Loogma 2009, lk 94):

1. Õpetaja pedagoogilised veendumused ja hoiakud
2. Õpetamispraktikad
3. Õpetajate vaheline koostöö koolis
4. Õpetaja tegevusest sõltuv õpikeskkond klassis ja koolis. Klassi- ja koolikeskkond sõltub eelkõige õpetaja suhtlemisuskusest, veel sõltub klassi- ja koolikeskkond distsiplinaarsest keskkonnast tunnis ja tõhusast tunni aja kasutamisest õpetaja poolt
5. Õpetaja fundamentaalsed tööalased hoiakud – rahulolu ja enesetõhusus

1.2.1. Pedagoogilised veendumused

Õpetaja pedagoogilised veendumused ja uskumused näitavad kuidas ja mille põhjal otsustab õpetaja õppeprotsessi kavandamise ja realiseerimise. Üldiselt räägitakse kahest erinevast pedagoogilisest veendumusest: traditsioonilisest – õpetaja õpetab fakte ja toimub teadmiste otseülekanne õpetajalt õpilasele, õpetaja näitab õpilastele ette tüüpsituatsioonid ja seejärel õpilased omandavad selle teadmise harjutamise teel; ja konstruktivistlikust – õpilased ise osalevad aktiivselt õppimise protsessis ja uued teadmised seostatakse varem õpituga.

Käesolev alapeatükk koosneb neljast osast. Kus esimeses osas (1.2.1.1.) on ülevaade pedagoogilise veendumuse mõistest, teises ja kolmandas osas (1.2.1.2, 1.2.1.3.) teeb töö autor kokkuvõtte traditsioonilisest ja konstruktivistlikust uskumusest/veendumusest. Neljandas osas on kokkuvõtte õppetöö planeerimisest. Õppetöö planeerimisel saab otsustavaks, kas õpetaja arusaamad õppimisest ja õpetamisest on traditsioonilised või konstruktivistlikud.

1.2.1.1. Pedagoogiliste veendumuste mõiste

Šemeljova (2012) toob oma magistritöös välja Krupenini ja Krohina (2008) veendumuse mõiste definitsiooni: *veendumus – see on mitmekülgne mõju mõistusele, emotsioonidele ja indiviidi*

tahte, selleks, et kujundada temas oodatud iseloomujooni. Veendumused arenevad läbi õpetaja praktiliste kogemuste ja avaldavad samas olulist mõju sellele, kuidas õpetaja läheneb õpetatavale ainele ja õpilastele oma igapäevatoos. Kogenud õpetaja teab tänu oma pikaajalisele praktikale päris täpselt, missugune aineõpetus on hea ja need tema subjektiivsed teadmised ehk veendumused õpetusest on sügavalt juurdunud. Neid võib nimetada õpetaja pedagoogilisteks veendumusteks.

Õpetajate veendumusi ehk tõekspidamisi on defineeritud kui sõnastamata, mitteteadvustatud oletusi õppijate, klassi ja õppematerjali kohta. Õpetajate uuringud toovad välja viis põhilist valdkonda, milles õpetajate olulised tõekspidamised avalduvad. Need on kujutlused: õppijatest ja õppimisest; õpetamisest; õpetatavast aine; õpetama õppimisest; iseendast ja õpetamise rollist. (Poom-Valickis 2003, lk 98, 99)

Pedagoogilised uskumused peegeldavad, mil viisil õpetaja kontseptualiseerib õpetatavat ainet, selle õppimist ja õpetamist. Õpetaja uskumused, tema teadlikud või alateadlikud subjektiivsed teooriad õppimisest, õpetamisest ja iseendast kui õpetajast mõjutavad otseselt õpetaja pedagoogilisi otsustusi ning seeläbi ka klassiruumis toimuvat (Lepik 2013, lk 249)

On loomulik, et see mida õpetaja usub, kuidas ta mõistab õppimise olemust ning õpetamise eesmärgi, mõjutab tema pedagoogilist tegevust. Samas aga on selge, et õpetaja uskumuste realiseerumine on kompleksne protsess, mida mõjutavad lisaks personaalsetele veel paljud välised tegurid: pedagoogilised traditsioonid riigis, konkreetse kooli pedagoogiline kultuur, õpilaste eripära, olemasolevad õppematerjalid. (Lepik 2013, lk 250)

Poom- Valickis`ele (2003, lk 99) tuginedes võib öelda järgmist: Õpetajate veendumused ja tõekspidamised väljenduvad nende õpetamisstiilis, mis jääb samaks erinevate tundide ja õpilaste vanuseastmete korral. Uurimused kinnitavad, et õpetajate tõekspidamistes peegeldub tema töö tegelik iseloom. Õpetajate veendumused on üsna püsivad.

Õpetajate pedagoogilised veendumused, praktikad ja hoiakud on olulised professionaalsust iseloomustavad aspektid, mis on tihedalt seotud õpetaja tööalase toimetuleku ja heaoluga ning kajastuvad õpikeskkonnas. Kõik need tegurid mõjutavad potentsiaalselt ka õpilase motivatsiooni, tulemusi ja õpiväljundeid. Paljud uurimused näitavad õpetajate uskumuste ja praktikate seost efektiivse õppimisega klassiruumis ning õpitulemustega (Loogma, Talts 2009, lk 25).

Õpetajate pedagoogilised veendumused ja uskumused pandi Talis-uuringus kahte standardiseeritud faktorskaalasse: traditsioonilised uskumused ehk teadmiste otsene ülekanne õpetajalt õpilasele ja konstruktivistlikud veendumused.

1.2.1.2. Traditsioonilised uskumused

Traditsioonilised uskumused on seotud arusaamaga, et õpetamine on eelkõige teadmiste otsene edastamine/ülekanne õpetajalt õpilasele (teadmiste otseülekanne) ning õpetaja roll seisneb konkreetsete teadmiste edastamises selgel ja struktureeritud viisil, tagades rahuliku töömeeleolu klassis.

TALIS uuringus (Loogma, et al., 2009) toodi välja mõned väited, mis kuuluvad õpetaja traditsioonilise veendumuste hulka. Need on:

- tulemuslikult töötavad ja head õpetajad näitavad õpilastele ette, kuidas probleemi või ülesannet õigesti lahendada;
- õpetamine peaks põhinema küsimustel, millel on selged ja õiged vastused ning ideedel, mida enamik õpilasi suudab lennult haarata;
- see, kui palju õpilased õpivad sõltub sellest, kui palju on neil taustateadmisi; sellepärast ongi faktide õpetamine nii vajalik;
- eduka õppimise jaoks on üldjuhul vaja klassis vaikust

1.2.1.3. Konstruktivistlikud uskumused

Konstruktivistlikud uskumused peegeldavad arusaama, et õpilased pole passiivsed teadmiste vastuvõtjad, vaid aktiivsed osalejad teadmiste loomes. Selline lähenemine paneb põhirõhu pigem mõtlemise arendamisele ja põhjuslike seoste mõistmisele kui konkreetsete teadmiste omandamisele (Loogma, Talts 2009, lk 26).

Krips 2007 kirjutab oma artiklis, et konstruktivistlikust õpikäitumisest lähtudes on õpetaja ülesanne luua klassis selline keskkond mis hõlbustaks ja reguleeriks õppimist. Seda keskkonda aitavad luua õpetajapoolsed käitumisviisid – toetamine, julgustamine ja moraalsetest väärtustest kinnipidamine. Oluline on seegi, et õpetaja oleks sõbralik ja abistav. Õpetaja peaks märkama õpilaste õpivajadusi ja probleeme. Veel toob Krips samas artiklis välja, et õpilane tajub õpetajat usaldusväärseks siis kui õpetaja on õiglane ja aus ning õpetajal puudub agressiivsust väljendavad käitumisviisid.

1.2.1.4. Õppetöö planeerimise oskus.

Õpetaja vastutab klassis selle eest, et õpilased õpiksid vastavuses õppekava nõuetele ja ühiskonna ootustele.

Eduka õpetajatöö üks olulisi eeldusi on õppetöö hea planeerimine. Planeerimiseks vajab õpetaja nii teoreetilisi kui praktilisi teadmisi. Krull ja Koni (2013, lk 186-199) toovad välja viis teemavaldkonda, millega vaadelda õpetajate planeerimistegevusi:

1. Eesmärkide määratlemine, Eesmärgi püstitus on aluseks kogu õppetööle. Vahel aga ei lähe kõik tunnis planeeritult ja siis on vaja ettekavatsetud tegevusi korrigeerida. Professionaalne õpetaja näeb juba planeerimise algetapis alternatiivseid tegevusi.
2. Õpilaste/klassi eripära arvestamine. Õppetöö planeerimisel on oluline teadmine õpilastest keda õpetama hakatakse. Näiteks, millised on nende vaimsed võimed, oluline on arvestada ka klassi kui rühma käitumisega.
3. Õppimise ja motivatsiooni mõistmine ja nende teadmiste rakendamine, Kogenud õpetajad toetuvad otsuse planeerimisel kas teadlikult või alateadlikult oma praktilisele teadmisele ja kogemustele sellest, kuidas motiveerida ja häälestada klassi õppima.
4. Õppemeetodite väljavalimine ja rakendamine. Oluline on valida sobivad õppemeetodid Sobivate meetodite või metoodiliste võtete väljavalimisel tugineb õpetaja nii teoreetilistele teadmistele kui praktilisest teadmisest tulenevale kogemusele. Oluline on arvestada õpilaste eripäraga. Näiteks, mis võib õpilastele huvi pakkuda. Kogenud õpetaja korrigeerib sageli planeeritud meetodeid õpetamise käigus või asendab isegi ühe meetodi teisega.
5. Õpitulemuste hindamine. Õpetaja peab otsustama, milliste vahendite abil ta õpitulemusi kontrollib, milliseid meetodeid hindamisel rakendab ja mis liiki hindamist kasutab. Õpitulemuste hindamine eeldab õpetajalt oskust selgusele jõuda nii õpilaste jõupingutustes kui ka enda tehtud töös.

1.2.2. Õpetamispraktikad

Õpetajad kasutavad väga erinevaid õpetamise viise. See milliseid praktikaid õpetajad kasutavad oleneb paljudest printsiipidest. Näiteks, millised on õpetaja vaated õpetamisele ja õppimisele, kuidas õpetaja suhtub oma töösse. Sageli on oluline ka õpetaja enda lapsepõlve kogemused. Õpetaja peab aga lähtuma oma töös ka riiklikust õppekavast. Põhikooli õppekava fikseerib põhikooli ülesande, milleks on: luua õpilasele eakohane, turvaline, positiivselt mõjuv ja arendav

õpikeskkond, mis toetab tema õpihimu ja õpioskuste, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemisvõime, teadmiste ja tahteliste omaduste arengut, loovat eneseväljendust ning sotsiaalse ja kultuurilise identiteedi kujunemist.

Talis-uuringus tuuakse välja kolm õpetamispraktikat. Need on:

- struktureeritud õpetamispraktika
- õpetamisel orienteeritud praktika
- uuenduslikke-loovtegevusi toetavad praktikad.

Talis-uuringus selgus, et õpetajad kasutavad enim struktureeritud praktikaid ning uuenduslikke, loovtegevusi toetavaid praktikaid rakendatakse kõige vähem. (Loogma, Talts 2009, lk 28)

Õpetamispraktikaid võib vaadata kui ühte vahendit positiivse õpikeskkonna loomisel klassis. Struktureerivad ja õpilaskesksed praktikad eeldatavasti aitavad luua ja säilitada õpilaste distsipliini, tähelepanu ja koostöömeeleolu. Uuenduslikud praktikad seevastu ei pruugi seostuda distsipliini ja klassikliimaga, nõudes muuhulgas õpilastelt ka enam eneseusaldust, tegevuse struktureerimist, ajajuhtimist, visadust. (Loogma, Talts 2009, lk 32)

Struktureerivate praktikate kasutamine ennustab kõige paremini klassi distsiplinaarset kliimat. Õpetajad, kes rakendavad õpilaskeskseid praktikaid, tunnevad, et õpikeskkond klassis on parem. (Loogma, Talts 2009, lk 33)

1.2.3. Õpetajate vaheline koostöö koolis

Tänapäevane arusaam õpetaja professionaalsusest väärtustab professionaalset arengut kooli tasandil, eelkõige õpetajate omavahelist koostööd ning osalust võrgustikes, et muuta koolis õpikeskkond paremaks ja õpetus tõhusamaks. Õpetajate vaheline koostöö loob ka võimalusi vastastikuseks toetuseks, ideede ja kogemuse vahetamiseks ning võib tõsta õpetajate enesetõhusust. (Loogma 2009, lk 33)

Antud peatükis teeb töö autor kokkuvõtte kahest õpetajate vahelise koostöö vormist. Nendeks on:

1. Õpetajate igapäevane teabevahetus ja töö koordineerimine ehk kolleegide vaheline suhtlemine
2. Professionaalne koostöö, siia kuulub ka õpetaja eneserefleksioon.

Mõlemat liiki koostöö toetab õpetajate professionaalsuse arengut kui ka kooli arengut. Talisuuritus tuuakse välja, et õpetaja eneserefleksioon on professionaalses arengus tõhusam. Töö autor kirjeldab järgmistes alapeatükkides (1.2.3.1. ja 1.2.3.2.) kolleegide vahelist suhtlemist ja enesetäiendamist.

1.2.3.1. Kolleegide vaheline suhtlemine

Koostööd eeldavates enesetäiendamise vormides (osalemine koostöövõrgustikes, mentoriks olemine) osalemine tähendab õpetaja professionaalsuse mitmekülgset arengut. Võrgustikud ja mentorlus on kõige tõhusamad enesetäiendamise viisid, õpetamaks ja ergutamaks õpetajaid kasutama kaasaegseid ja mitmekülgseid (sh uuenduslikke) praktikaid (Loogma 2009, lk 43)

Kolleegide vaheline suhtlemine, mis keskendub õpilaste õpitulemustele, võib olla õpetajale abiks uue õpitu integreerimisel olemasolevasse praktikasse. Kolleegide koostöörühmi soovitatakse kui vahendit, mis aitab õpetamistegevusi edendada. Kolleegide alases koostöörühmas osalemine on ametialase õppimise oluline osa. (Timperley, lk 20)

Lisaks ainealasetele pädevustele kujundab õpetaja koostöös teiste õpetajatega üldpädevusi, arendades õpilaste õpioskusi, sotsiaalseid oskusi, ettevõtlikust, suhtlusoskust jt.

Õpetaja areneb professionaalselt sellises koolis, kus saab oma tööd analüüsida, kus talle antakse tagasisidet ja toimib koostöö teiste õpetajatega. Tuleb tõdeda, et õpetaja professionaalne areng on kompleksne, kus kutsealaste teadmiste ja oskuste arengu kõrval on samaväärne isiklik areng ja sotsialiseerumine organisatsioonis, koostöö teiste õpetajatega.

Tänapäevane arusaam õpetaja professionaalsusest väärtustab professionaalset arengut kooli tasandil, eelkõige õpetajate omavahelist koostööd ning osalust võrgustikes, et muuta kooli õpikeskkond paremaks ja õpetus tõhusamaks. Õpetajate vaheline koostöö loob ka võimalusi vastastikuseks toetuseks, ideede ja kogemuste vahetamiseks ning võib tõsta õpetajate enesetõhusust. (Loogma, Talts 2009, lk 33)

Koolijuhid pidasid professionaalseks õpetajaks isiksust, kes on väga hea ainetundja, valdab enesekehtestamise tehnikaid ning suhtub mõistvalt kõigisse lastesse. Sageli tõsteti esile õpetajate hoolivat suhtumist õpetajatesse. Koolijuhtide arvates läheb professionaalne õpetaja tundi, kui tund on ette valmistatud ning ta oskab kasutada kõiki tehnilisi vahendeid. Õpetaja peab nende sõnul

olema isiksus, kes valdab pedagoogilisi võtteid, suhtub oma töösse loovalt, omab analüüsivõimet ning seob oma õppeainet eluga. (Siivelt 2006, lk 28)

1.2.3.2. Ametialane enesetäiendamine

Õpetajate ametialane enesetäiendamine hõlmab nii formaalseid kui ka mitteformaalseid tegevusi, mille käigus arenevad õpetajate professionaalsed teadmised, kutseoskused ja väärtushinnangud. Õpetajate kutsealaste oskuste eesmärgipärase arendamisega nii õpetajate isikliku töömeisterlikkuse taseme tõstmiseks kui ka kooli kui organisatsiooni üldisemate eesmärkide saavutamiseks tegeletakse kogu õpetajana töötamise aja vältel. Õpetajate professionaalset arengut saab toetada nii kursustel, koolitustel, seminarides kui ka töötubades osalemise kaudu. Lisaks neile võimalustele toetavad õpetajate ametialast enesetäiendamist nii koolisisesed kui ka koolidevahelised koostööprojektid. Koolisene koostöö õpetajate vahel õppetegevuse planeerimisel, korraldamisel ja omavahel parimate praktikate jagamisel soodustab samuti kõigi osalejate kutseoskuste arengut. Enesetäiendamise vormid, mis eeldavad koostööd näiteks mentori või kolleegidega, soodustavad mitmekülgsemat professionaalset arengut. Koostöövormis toimub tõenäolisemalt arutlemine uuenduslike õpetamisoskuste üle, nende õppimine kolleegidelt ja õpitu rakendamine praktilisse töösse. Koostöös toimuv õppimine motiveerib õpetajaid uudeid lähenemisi katsetama ning sellises vormis toimuva enesetäiendamise tugevaks küljeks on seegi, et sel viisil on soodustatud koolisene ja koolide vahel toimuv teabevahetus ning töö koordineerimine. Samas peetakse tõenäoliseks, et uuendustega kaasa minevad õpetajad osalevad meelsamini koostöövormis toimuvates õppetegevustes professionaalse enesearendamise eesmärgil. (Schults 2012, lk 14)

Õpetaja professionaalsuse üheks oluliseks näitajaks on õpetaja pidev enesetäiendamine.

Talis uuringus selgus, et rahvusvahelises võrdluses on õpetajate enamlevinud enesetäiendamise viisiks informaalne arutelu kolleegidega. 93% uuringus osalenud õpetajaist tõi välja just dialoogi kui enesetäienduse ühe vormi. Järgnesid kursustel ja töötubades osalemine ning haridusalase kirjanduse lugemine. Kõige vähem osalevad õpetajad kvalifikatsioonikursustel ning teevad vaatluskülastusi teistesse koolidesse. Sama mustrit järgivad üldiselt ka Eesti õpetajad, aga kolmes valdkonnas on osalusprotsent Talis-uuringu keskmisest madalam. Need valdkonnad on: kvalifikatsiooni tõstmise programmid, individuaalne või koostöine uurimustöö ning kolleegide juhendamine ja mentoriks olemine. (Poom-Valickis, Loogma 2009, lk 16)

Talis-uuringus väidetakse, et oluline on rakendada õpetajate teadmiste ja oskuste täiendamisel kohustuslikkuse nõuet, sest muidu võib juhtuda, et mõned õpetajad ei näegi vajadust enesetäienduseks. Küll aga on väidetud ka, et mingi valik peab jääma õpetajale endale, sest ainult õpetaja ise teab, millistest teadmistes ja oskustest on tal puudu, et professionaalselt areneda. Õpetajad ise arvavad, et kõige suurem mõju professionaalse arengu toetamisel on kvalifikatsiooni kursused ja individuaalsed või koostöised uurimused. Samas uuringus on ära toodud veel, et Eesti õpetajad sooviksid rohkem aega enesetäiendamiseks. Eesti õpetajad kurdavad, et nad ei leia oma soovidele vastavaid kursusi. Mis on õigustatud mure, sest töö autor on samuti selle probleemiga kokku puutunud. Mida kõrgem on õpetaja kvalifikatsioon seda raskem on tal leida kursusi enesetäiendamiseks.

1.2.4. Õpetaja tegevusest sõltuv õpikeskkond klassis ja koolis

Klassi- ja koolikeskkond sõltub eelkõige õpetaja suhtlemisoskusest, veel sõltub klassi- ja koolikeskkond distsiplinaarsest keskkonnast tunnis ja tõhusast tunni aja kasutamisest õpetaja poolt. Eelpool öeldu alusel käsitleb töö autor antud peatükis just õpetaja suhtlemiskompetentsust.

Õpilase isiksuse optimaalne areng eeldab soodsate suhete kujunemist õpetajate ja õpilase vahel. Paljud raskused õppe-kasvatustöös on alguse saanud häiritud suhetest. Õpetaja ja õpilase vaheliste suhete probleem on oluline, kuna soodsad suhted:

- Kujundavad õpilase vastuvõtlikkuse õpetaja mõjutusele;
- Avaldavad mõju tunnidistsipliinile;
- Avaldavad mõju õpilase isiksuse arengule, saavutustele koolis;
- Aitavad kaasa soodsa grupikliima loomisele, sest häiritud suhted raskendavad ka õpilaskollektiivi loomist.(Niiberg, Urva 2009, lk 253)

Eelpool öeldu tõestab, et suhted õpilase ja õpetaja vahel on olulised. Professionaalne õpetaja käsitleb sellist juhtimisstiili, mis sobib just antud klassiga suheldes. Õpilase õppimine, motivatsioon õppimiseks ja käitumiseks kujuneb õpetajate käe all.

Niiberg ja Urva 2009, lk 255 väidavad, et hea õpetaja saab oma õpilasele alati autoriteediks, keda õpilased austavad, usaldavad ja kellega tahetakse sarnaneda.

1.2.4.1. Õpetajate suhtlemiskompetentsus

Eesti ühiskond ja kool muutuvad kiirest ning koos sellega ka ootused õpetajate suhtlemisele. (Mikk, Luik 2013, lk 75)

Õpetajate suhtlemiskompetentsusel on neli komponenti: teadmised, hoiakud, suhtlemisoskused ja suhtlemistehnikad. Olulised on teadmised juhtimiskäitumisest (juhtimiskäitumise üldmudel, motiveerimine, korralduste andmine, tagasiside andmine, grupi juhtimise võtted), teadmised selle kohta, millised õpetaja käitumisviisid soodustavad või takistavad õpilase õppimist ja arengut jne. Hoiakute puhul on olulised hoolivus õpilaste suhtes, suhtumine õpilasesse kui subjekti ja hoiak positiivsete suhete loomisele õpilastega. Suhtlemisoskuse alla kuuluvad positiivse väljendamise oskus, kontakti loomise ja katkestamise oskus, kehtestamisoskus, emotsionaalsed oskused jne. (Mikk, Luik 2013, lk 77)

Õpetaja negatiivne hoiak õpilase suhtes näitab, et tal on raskusi õpetaja rolli mõistmisega.

Õpetaja suhtlemisoskuse panevad proovile probleemsed õpilased. Autoritaarne juhtimine tavaliselt ei aita antisotsiaalsete õpilaste käitumist muuta. Kõik algab nende poolt väärtuste ja eesmärkide omaksvõtmisest. (Mikk, Luik 2013, lk 78)

Vanemad ootavad õpetajalt eelkõige lapsesõbralikkust ja hoolivust, kuid samas ka nõudlikust ja kompetentsust lapse õpioskuste kujundamisel ning klassikollektiivis toimuva jälgimisel ja adekvaatsel reageerimisel. Väga oluliseks peetakse, et õpetaja oleks õiglane ning eelarvamuste vaba, ei eelistaks ega sildistaks kedagi, et tal oleksid oskused ja tahe teha koostööd koduga lapse arengut puudutavates küsimustes. (Tiko 2010, lk 25)

1.2.4.2. Koolikliima

Üks oluline punkt lapsevanemate ja õpetajate ühistest arusaamadest on arusaam kooli väärtusest. Nii vanemad kui õpetajad tahavad, et laps saaks koolis hakkama, tuleks toime. See kas õpilane saab koolis hakkama, sellel on tähtis roll koolikliimal. Koolikliima sõltub esmajoones õpetajate

pühendumusest koolitööle ja õpilastele. See aga eeldab, et kõik õpetajad oleksid oma ala meistrid ning samas võimelised töötama ühise meeskonnana. (Ots, 2007, lk 9)

Koolis on oluline luua positiivne koolikliima, sh positiivsed suhted õpilase ja õpetajate vahel. Probleemide korral peaks õpetaja olema kehtestav, mitte pahatahtlik ega kurjustav. (Mikk, Luik 2013, lk 78).

Õpilaste seisukohalt võib koolikliima olla stressi tekitav, õpilasi selekteeriv ja sorteeriv, mingeid käitumisviise karmilt piirav ning kammitsev, mingite võimete avaldumist pidurdav või tõkestav. Ent koolikliima võib olla ka kõiki kaasav, kõigi oma liikmete parimaid võimeid päevavalgele toov, arendav, kultiveeriv ning toetav (Ruus 2007, lk 22).

Viimaste aastakümnete pedagoogilistes teadusallikates rõhutatakse õpetajate ja õpilaste heade suhete olulisust õpilastele soodsa õpikeskkonna loomisel ning õpetaja käitumisviiside osa õpilase õpihuvi edendamisel. (Säälik *et al* 2013, lk 84)

Säälik *ja teised* (2013) kirjeldavad Bymani ja Kansaneni kaasaegset käsitust õpetamise-õppimise protsessist. See on eelkõige õppijale soodsa õpikeskkonna loomine, mis tähendab õpetaja poolt õpilase vajadustest, soovidest ja huvidest lähtumist. Õpetaja ülesandeks on tagada klassiruumis selline õppijakeskne keskkond, mis hõlbustaks ja reguleeriks õpilaste õppimist.

Tööalane (tööväline) edukus jääb saavutamata eelkõige sobimatute väärtushoiakute ja arusaamade tõttu. Tööalase käitumise efektiivsust mõjutavad töötaja isikuomadused, töö iseloom ja ametikohast tulenevad nõuded ning keskkond: organisatsiooni struktuur. (Lõhmus 2006, lk 28)

Koolikliima oluliseks kvaliteedinäitajaks on suhted õpilaste ja õpetajate vahel, mis avaldavad otsest mõju õpimotivatsioonile, õpilaste rahulolule ning saavutustele (Loogma 2009, lk 34) Roorda, Koomen ja Spilti 2011 aastal tehtuduuringust selgub, et head suhted õpetajaga mõjutavad positiivselt nii õpilaste õpisoovi kui õpitulemusi. Negatiivsed vastastikused suhted aga vähendavad õpilaste õpisoovi ja halvendavad õpitulemusi ning seda eriti põhikoolis. (Säälik *et al* 2013, lk 84 järgi)

Seda kõike arvesse võttes tõdeb töö autor, et koolikliima ehk head suhted õpetaja ja õpilase vahel on üheks oluliseks professionaalse õpetaja tunnuseks. Kui suhted õpetaja ja õpilase vahel on head, on õpilased motiveeritumad õppima ja nende õppetulemused on lõppkokkuvõttes paremad.

1.2.4.3. Klassikliima

Klassikliimast võib rääkida kui distsipliinist tunnis. Selleks, et õpetaja saaks oma ainet õpetada peab õpetaja suutma ennast kehtestada. Alati ei ole oluline, et tunnis oleks vaikus, aga oluline on see, et teatav sagin klassis oleks seostud õppeprotsessiga mitte lihtsalt tunni segamisega. Klassikliima puhul on oluline tuua välja veel õppetegevuseks kulunud kasulik aeg tunnis.

Käesolevas peatükis toob töö autor välja olulisemad aspektid klassikliima positiivsetele näitajatele.

Klassikliima/korra hoidmine klassis nõuab autoriteeti, õpetamise struktureerimist ja klassi ohjamise oskust. Suhted õpilastega aga viitavad õpikeskkonna kvaliteedile, mis nõuab sotsiaalseid oskusi, empaatiat ja vastastikust austamist (Loogma, Talts 2009, lk 35)

Õpetajate ja õpilaste positiivsed suhted on väga olulised kahest aspektist: head suhted on seotud paremate õpitulemustega, samuti on sellega tihedalt seotud ka õpetajate rahulolu. Õpetajate-õpilaste suhted õpetajate hinnangute alusel on positiivsemad siis, kui õpetajad hindavad oma suhteid kolleegidega tihedamateks ning õpilaste võimekust suhteliselt kõrgeks (Loogma, Talts 2009, lk 43)

Õpilase isiksuse optimaalne areng eeldab soodsate suhete kujunemist ka õpetajate ja õpilase vahel. Paljud raskused õppe-kasvatustöös on alguse saanud häiritud suhetest. Kuna häiritud suhted kujundavad endast ka kooli jõudluse probleemi siis asetab see asjaolu kõrged nõudmised õpetaja isiksusele, tema omadustele ja sotsiaalsetele käitumisviisidele. Õpetaja ja õpilase vaheliste suhete probleem on oluline, kuna soodsad suhted: kujundavad õpilase vastuvõtlikkuse õpetaja mõjutustele; avaldavad mõju tunnidistsipliinile; aitavad kaasa soodsa grupikliima loomisele, sest häiritud suhted raskendavad ka õpilaskollektiivi loomist. (Niiberger, Urva 2009, lk 253)

Viimase kahe kümnendi õpetaja suhtlemisoskuste uuringutes on levinud nn hollandi koolkonna mudel, mis koosneb kaheksast õpetaja käitumistüübist: juhtiv, abistav/sõbralik, mõistev, õpilastele vabadust andev, ebakindel, rahulolematu, noomiv, range. Õpilasele peaks olema kasulik mitte ainult heatahtlikkus ja hoolivus, vaid samal ajal ka teatav rangus ja nõudlikkus. (Säälik *et al* 2013, lk 86)

1.2.4.4. Enesekehtestamine

Distsipliini tagamiseks klassiruumis on vajalik kehtestamine. Kehtestavad õpetajad on enesele tugevalt oma käitumise eesmäärke teadvustavad. Õpetaja kehtestav käitumine klassiruumis on õpetaja oskus väljendada oma käitumises enese kui õpetaja õigusi viisidel, mis selgelt eristuvad agressiivsest ja alistuvast käitumisest.

Säälik ja teised (2013, lk 87) toetuvad õpetaja kehtestavat käitumist kirjeldades uurijate Emmeri, Everstoni ja Worshami 2003 aastal läbiviidud uurimusele, kus muuhulgas kirjeldatakse õpetaja kehtestavat käitumist järgmiselt:

1. Enesekindlust väljendav kehakeel; silmside loomine ja hoidmine; sellise suhtlemisdistantansi valik, mis poleks pealetungiv; selge ja ühetähenduslik miimika kasutamine õpilasele kehtestava sõnumi esitamise vältel;
2. Sobiva (enesekindla) hääletooni kasutamine; jälgimine, et esitatav sõnum oleks selge ja ühetähenduslik; igasuguste emotsioonide väljendumise vältimine oma hääles;
3. Järjekindluse väljendamine korda nõudes (kuni korda rikkuv õpilane/õpilased käitub/käituvad heakskiidetud viisil); kindel käitumine õpilase ebasobiva käitumise puhul (õpilane ei kuuletu, vaidleb ebasobivalt jms).

Kehtestavaid tegevusi kirjeldatakse läbi kontrollimise mõiste: õpetaja nõuab õpilastelt korralikku käitumist; õpetaja näitab õpilastele välja, et ta ootab sõnakuulelikkust; õpetaja nõuab kehtestatud reeglite täitmist; õpetaja nõuab tema poolt antud ülesannete täitmist; õpetaja jälgib, et õpilased täidaksid lubadusi; õpetaja kehtestab klassis arusaadavad, kõigi õpilaste jaoks kehtivad käitumisprintsipiibid; õpetaja nõuab, et õpilased kuulaksid teda, kui ta annab korraldusi. (Säälik *et al* 2013, lk 88)

Käesoleva peatüki kokkuvõtteks võib öelda, et professionaalne õpetaja suudab ennast tunnis kehtestada, professionaalse õpetaja tunnis ei pea valitsema täielik vaikus. Professionaalne õpetaja loob õpilastega usalduslikud suhted, ta on autoriteet kõigile oma õpilastele.

1.2.5. Enesetõhusus ja tööga rahulolu

Õpetaja professionaalne enesemääratlus on seotud mitmete ametialast tõhusust kirjeldavate tunnustega nagu nt töörahulolu, erialane pühendumus, enesetõhusus ja motivatsioon (Leijen, Kullasepp 2013, lk. 20)

Psühholoog A. Bandura on toonud psühholoogiasse mõiste enesetõhusus (šelf-efficacy), millega tähistatakse seda, kui võrd kindel inimene endas on, mil määral talle tundub, et keskkond on tema kontrolli all ja kui võrd ta suudab saavutada oma tegevuse eesmärgid. Senised uuringud on näidanud, et uskumustest oma tõhususe kohta sõltub suurel määral see, kui hästi oma tööd tehakse, kui kõrgeid eesmärgid endale püstitatakse ja kui hästi tullaakse toime pingelolukorras, kui edukalt suudetakse ületada stressi ja vältida läbipõlemist. Enesetõhususe mõiste sissetoomine õpetajauuringutesse on osutunud viljakaks, osundades ühele olulisele fenomenile, millest sõltub õpetaja töö edukus. 2009.aastal läbi viidud OECD rahvusvahelises õpetamise ja õppimise uuringus TALIS eeldat, et õpetajad, kelle enesetõhususe aste on kõrge, töötavad heade tulemustega, tulevad toime ka keerukates pedagoogilistes situatsioonides ja avaldavad tugevat mõju oma õpetlastele (Ruus 2009, lk 75)

Õpetajate professionaalsuse puhul on keskse tähendusega õpetajate üldised professionaalsed hoiakud – enesetõhusus ja tööga rahulolu. Enesetõhususest sõltub suurel määral õpetaja enesekindlus ja töö edukus. Enesetõhusus on seotud tundega, et õpetaja saavutab õpilastega hea kontakti ja suudab oma õpilasi mõjutada ja motiveerida. Professionaalselt enesekindlamad õpetajad tunnevad enda tunnis kindlamalt, kasutavad julgemini uusi (sh omaalgatust ja loovust soodustavaid) õppemeetodeid. (Loogma 2009, lk 95)

Enamasti on õpetajatel kõrge tajutud enesetõhususe tase. Siiski võib neil, nagu ka teiste elukutsete esindajatel, ette tulla olukordi, kus enesetõhusus ei ole kõrgel tasemel ning sellistel puhkudel vajab õpetaja nõu ja tuge. Enesetõhususe tase võib olla madal õpetajal, kes on alles alustamas oma tööd, või õpetajal, kelle õpetada olevas klassis on suhteliselt palju hariduslike erivajadustega lapsi. Õpetaja võib tunda, et tal ei ole piisavalt teadmisi või oskusi teoreetiliste teadmiste praktikas rakendamiseks ning see võib osutada takistuseks õppeprotsessi juhtimisel. (Schults 2012, lk 12)

Tajutud enesetõhusus on defineeritud inimese usuna enese suutlikkusesse korraldada ja sooritada eesmärgi saavutamiseks vajalikke tegevusi (Schults 2012, lk 33)

Poom-Valickis (2007) teeb kokkuvõtte enesetõhususest, tuginedes erinevatele uurimustele mille on läbi viinud Bandura (1997) ja Taschannen.- Moran (1998). Poom-Valickis kirjutab, et

enesetõhusus on veendumus õpetajana muutusi ellu viia. Usk oma võimesse tegutseda ülesande täitmiseks otstarbekalt ja tulemuslikult. Õpetaja enesetõhusus ennustab suuresti õpetaja käitumist klassiruumis. Kõrgema enesetõhususega õpetajad on avatumad uutele ideedele ning enam valmis katsetama õppemeetodeid, mis vastaksid paremini õppijate vajadustele. Vähemoluline pole ka see, et kõrgema enesetõhususega õpetajad õpetavad suurema entusiasmiga, panustavad enam oma töösse ega loobu tõenäoliselt õpetajaametist.

Tööga rahulolu sõltub tööga toimetulekust ja see omakorda sõltub õpetaja teadmistest, oskustest, kogemustest, hoiakutest ning kasutada olevatest ressurssidest. Õpetajate ametialane rahulolu sõltub sellestki, kui kindlalt nad end oma kutseoskuste osas tunnevad. Mida kindlamalt õpetaja end oma töös tunneb ning mida rahulolevam ta oma töö ja selle tulemustega on, seda kõrgem on õpetaja tajutud enesetõhusus. Õpetaja rahulolu tööga mõjutab ka klassis valitsev õpikliima – see, millisena tajuvad õpetajad oma suhteid õpilastega ja mil määral on klassis distsipliini. Professionaalselt enesekindlad õpetajad on rahulolevamad oma tööga. Lisaks on tähtis, et õpetajad näeksid oma edu ja ebaedu põhjusi iseenda kontrolli all olevana, selle kaudu on tõenäolisem, et nad võtavad vastutuse nii oma arenguvajaduste kui ka organisatsiooni ees seisvate ülesannete täideviimise eest. (Schults 2012, lk 8)

Arvestades seda, et Eesti õpetajate rahulolematuse üks oluline põhjus seisneb tajutud ühiskondliku austuse puudumises, võiks õpetajate rahulolu suurened, kui kasvab avalikkuse lugupidamine õpetajaameti suhtes. Selleks, et õpetajad tunneksid end koolis lugupeetuna, on võimalik neid rohkem tunnustada ja edutada ning kaasata kooli sisulisse arendustegevusse, andes neile võimaluse oma tööd iseseisvalt korraldada. (Schults 2012, lk 11)

Krull on uurinud 2002. aastal õpetajate rahulolu tööga. Uurimusest selgus, et kõige rahulolevamad oma tööga olid algklassi- ja klassiõpetajad. Teistest enam olid rahulolematuks aga osutusid emakeele ja kehalise kasvatuse, muusika- ja tööõpetuseõpetajad. Tööga rahulolu või rahulolematuse hinnangutes märkimisväärset sõltuvust koolikogemusest või õpetatavast ainest ei ilmnenu. Uurimusest selgus, et mida kõrgem on usutletute rahulolu tööga, seda enam peab ta õpetamist enda jaoks ainuvõimalikuks ametiks.

Professionaalselt enesekindlad õpetajad on rahulolevamad oma tööga. Õpetajad, kes tunnetavad, et nende klassis valitseb kord ja distsipliin, kes tajuvad suhteid õpilastega parematena ja kelle enesetõhusus on kõrgem, tunnevad end professionaalses tegevuses kindlamatena ning on oma tööga enam rahul (Loogma 2009, lk 44)

2. UURIMUSE METOODIKA

Teises peatükis on käsitletud uurimismetoodikat, millega selgitatakse välja Valga Põhikooli õpetajate ja 8. klassis õppivate õpilaste lapsevanemate arusaamad professionaalsest õpetajast.

Uurimuse eesmärgiks on saada vastused järgmistele uurimisküsimustele:

1. Missugused professionaalse õpetaja aspektid on väärtustatud nii õpetajate kui lastevanemate poolt?
2. Missuguste professionaalsuse aspektide olulisuse osas lahknevad lastevanemate ja õpetajate arvamused kõige enam?

Tööle on püstitatud kaks hüpoteesi:

1. Lapsevanemad väärtustavad õpetaja ja õpilase vahelisi suhteid rohkem kui õpetajad.
2. Õpetajad väärtustavad õpetaja enesetõhusust kõrgemalt kui lapsevanemad.

2.1. Valim

Populatsiooniks on Valga Põhikooli III kooliastme õpilaste vanemad ja Valga Põhikooli III kooliastme õpetajad. Valga põhikooli III astmes on 14 klassikomplekti. Valga Põhikoolis on 8-ndaid klasse neli paralleeli. Antud töös küsitatud klassid olen anonüümsuse tagamise eesmärgil nimetanud 8 x ja 8 y klassiks. Valimisse kuulusid kõik 8.x klassi ja valikuliselt 8. y klassi õpilaste vanemad, kelle hulgas on nii eesti kui vene rahvusest, nii akadeemiliselt edukate kui vähem edukate laste vanemad .

8x klassi õpetavad 15 õpetajat. Õpilasi on 8x klassis 24. Küsitlusele oli võimalik vastata kõikidel lapsevanematel, sest uurija andis kõigile 8x klassis õppivatele lastele küsitluse, mille nad viisid oma vanematele. Samuti kirjutas klassijuhataja vastava teate e-kooli.

Tegemist on mugavusprintsibiil kasutatud klastervalimiga. 8.x klassi valisin sellepärast, et töö autori enda tütar õpib selles klassis ja seetõttu suhtlen 8.x klassi õpilaste vanematega rohkem.

Lapsevanematele saadeti kõigepealt küsitlused õpilaste kaudu. Selle tulemusena saadi vastused ainult 3 küsitlusehele. Seejärel kasutades isiklikke kontakte jagati küsitlused otse vanematele kätte ja järgmisel päeval korjati need tagasi. Nüüd olid kaasatud ka ühe paralleelklassi lapsevanemad. Kolm lapsevanemat vastasid küsitlusele interneti teel. Õpetajad ei olnud algul samuti valmis vastama. Tagasi saadi esialgu ainult 2 küsitlust. Kasutades oma isiklikke kontakte sai uurija siiski kokku 15 õpetajat, kes õpetavad küll 8. klassis, aga mitte konkreetselt selles ühes klassis. Kuna tegemist on kahe kooli liitmisel saadud kooliga, siis on õpetajad õpetanud varem erinevates koolides.

Küsitlus viidi läbi maikuu alguses. Kokku vastas küsitlusele 15 õpetajat ja 19 lapsevanemat.

Igast perest vastas üks lapsevanem, kuigi uurija tegi lapsevanematele ettepaneku, et vastaksid mõlemad vanemad, aga seda ei kasutanud keegi. Küsitlusele vastas 16 ema ja kolm isa. Õpetajatest vastas 14 naisõpetajat ja üks meesõpetaja.

2.2. Andmete kogumise vahend

Andmete kogumiseks koostati küsimustik (Lisa 1) Küsimustiku lõpus on taustaandmed, kus lapsevanemate puhul koguti andmeid nende hariduse, tööala, soo ja koduse keele kohta. Õpetajate taustaandmetes koguti andmeid hariduse ja õpetajate tööstaaži kohta.

Küsimustiku väljatöötamiseks võeti aluseks õpetajate professionaalsuse aspektid. Need aspektid on (Loogma 2009, lk 94):

1. Õpetaja pedagoogilised veendumused ja hoiakud.
2. Õpetamisepraktikad.
3. Õpetajate vaheline koostöö koolis.
4. Õpetaja tegevusest sõltuv õpikeskkond klassis ja koolis. Klassi- ja koolikeskkond sõltub eelkõige õpetaja suhtlemisoskusest tunnidistsipliinist ja tunniaja kasutamise tõhususest õpetaja poolt.
5. Õpetaja fundamentaalsed tööalased hoiakud – rahulolu ja enesetõhusus.

Professionaalse õpetaja aspektidena võeti aluseks 2009.aastal läbi viidud OECD rahvusvahelises õpetamise ja õppimise uuringus TALIS toodud aspektid. Uurimistöös kasutati küsitlust, kus olid ühesugused väited õpetajale ja lapsevanemale. Vastata sai väidetele skaalal: ei ole üldse nõus – olen täiesti nõus. Selleks, et saada erinevate aspektide kokkuvõtlikke tulemusi kodeeriti andmed arvudeks, kus „ei ole üldse nõus“ tähistati numbriga 1, „pigem ei ole nõus“ numbriga 2, „pigem nõus“ numbriga 3 ja „täiesti nõus“ numbriga 4. kokkuvõtlikke tulemusi erinevatest aspektidest kodeeriti andmed arvudeks, kus „ei ole üldse nõus“ andis 1 punkti, „pigem ei ole nõus“ 2 punkti, „pigem nõus“ 3 punkti ja „täiesti nõus“ 4 punkti. Vastuste esinemissageduse protsentide alusel võrreldi omavahel õpetajate ja lapsevanemate arvamusi.

Selleks, et leida väidete positiivsete vastuste protsent, liideti kokku vastused „täiesti nõus“ (tähistaja 4) ja „pigem nõus“ (tähistaja 3) ja leiti vastanute protsent, kes olid väidetega täiesti või pigem nõus.

Väiteid oli kokku 35. Uuriti kuut erinevat professionaalsuse aspekti. Nelja aspekti uurimiseks koostati 3 väidet, kahe aspekti uurimiseks koostati 5 väidet. Tööga rahulolu mõjutavate tegurite uurimiseks koostati aga 10 väidet, mille alusel vastajal oli võimalus välja tuua 3 tema arvates kõige olulisemat õpetaja tööga rahulolu mõjutavat tegurit.

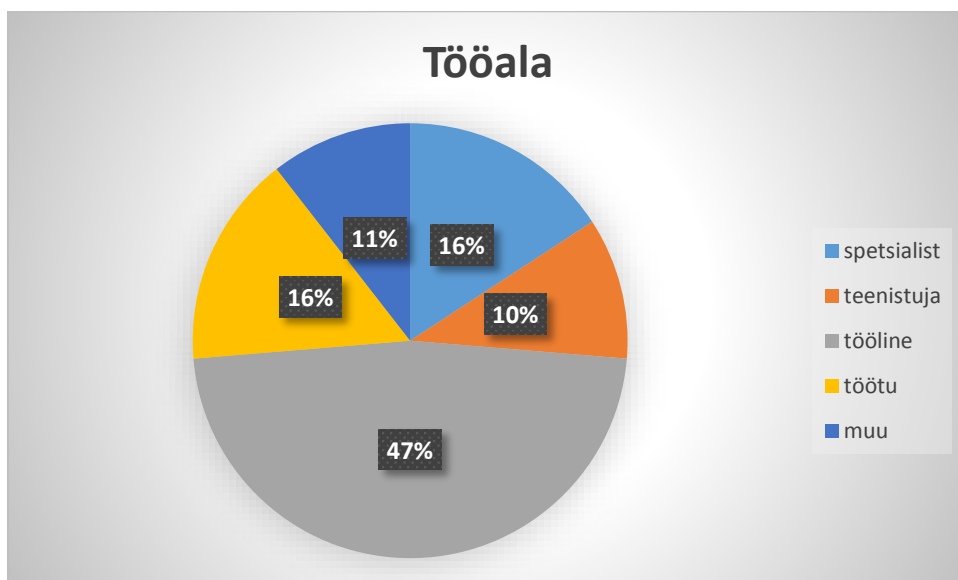
3. UURIMUSE TULEMUSED, ANDMETE ANALÜÜS JA TÕLGENDAMINE

Andmestiku analüüsimiseks kasutati tabelarvutusprogrammi Exel. Mõõtmise teel saadud tulemused süstematiseeriti, tulemused on väljendatud Exeli diagrammidena.

Järgnev tabel annab ülevaate vastanute kohta. Tabelis on näha õpetajate ja lapsevanemate sooline jaotus.

Tabel 1. Sooline jaotumine valimis

Sugu	Naine	Mees	Kokku
Vastanud õpetajad	14	1	15
Vastanud lapsevanemad	16	3	19

Joonis 2. Vastanud lastevanemate tööhõive

Lastevanemate tööhõive osas (Joonis 2) olid tulemused järgmised. Kõige rohkem 47% vastanutest on töölised, spetsialiste on 14% ja ülejäänud tööaladel oli hõivatud võrdselt 13% vastanutest. Samuti on vastanutest 16% töötud. Muul tööalal oli vastanutest 1 lapsehoolduspuhkusel, 1 õpib (kuigi antud hetkel on töötu).

Vastanud 15- st õpetajast 14 olid staažiga üle 10 aasta ja rohkem ning ainult ühe õpetaja staaž oli alla 5 aasta.

3.1.2. Tulemused õpetajate professionaalsuse aspektide osas

3.1.2.1. Pedagoogilised veendumused

Õpetaja pedagoogilised veendumused ja uskumused näitavad kuidas ja mille põhjal otsustab õpetaja õppeprotsessi kavandamise ja realiseerimise.

Pedagoogilistest veendumustest vaadeldi traditsioonilisi veendumusi ja konstruktivistlikke veendumusi. Vastanute erinevate väidetega nõustumise või mittenõustumise alusel oli võimalik teha järeldusi, kas professionaalseks õpetajaks peetakse pigem traditsioonilisi või konstruktivistlikke õppeprotsessi kavandamise ja läbiviimise meetodeid rakendavat õpetajaid.

Konstruktivistlikke veendumusi uuriti järgmiste väidetega:

Professionaalne õpetaja

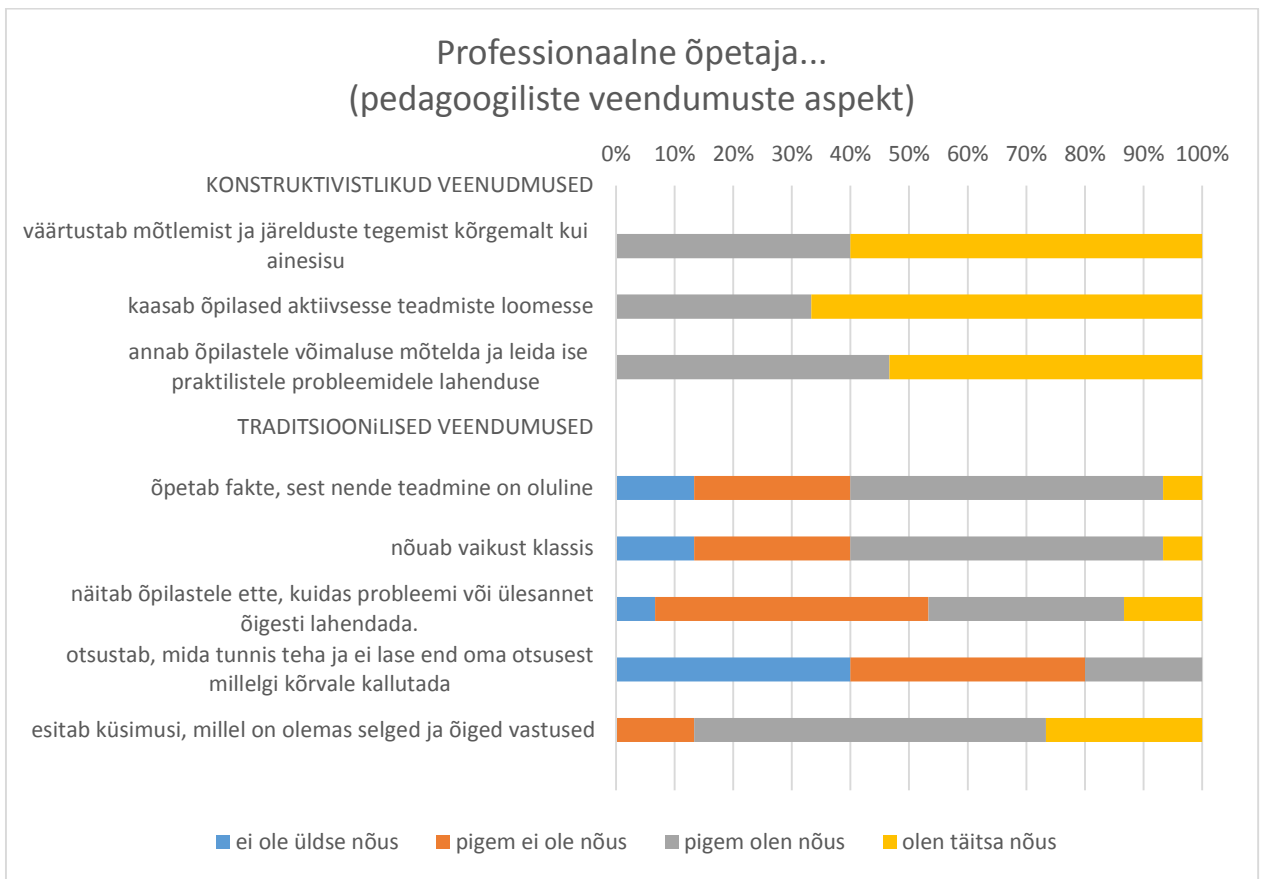
- väärtustab mõtlemist ja järelduste tegemist kõrgemalt kui ainesisu
- kaasab õpilased aktiivsesse teadmiste loomesse
- annab õpilastele võimaluse mõtelda ja leida ise praktilistele probleemidele lahenduse

Traditsioonilisi veendumusi uuriti järgmise viie väitega

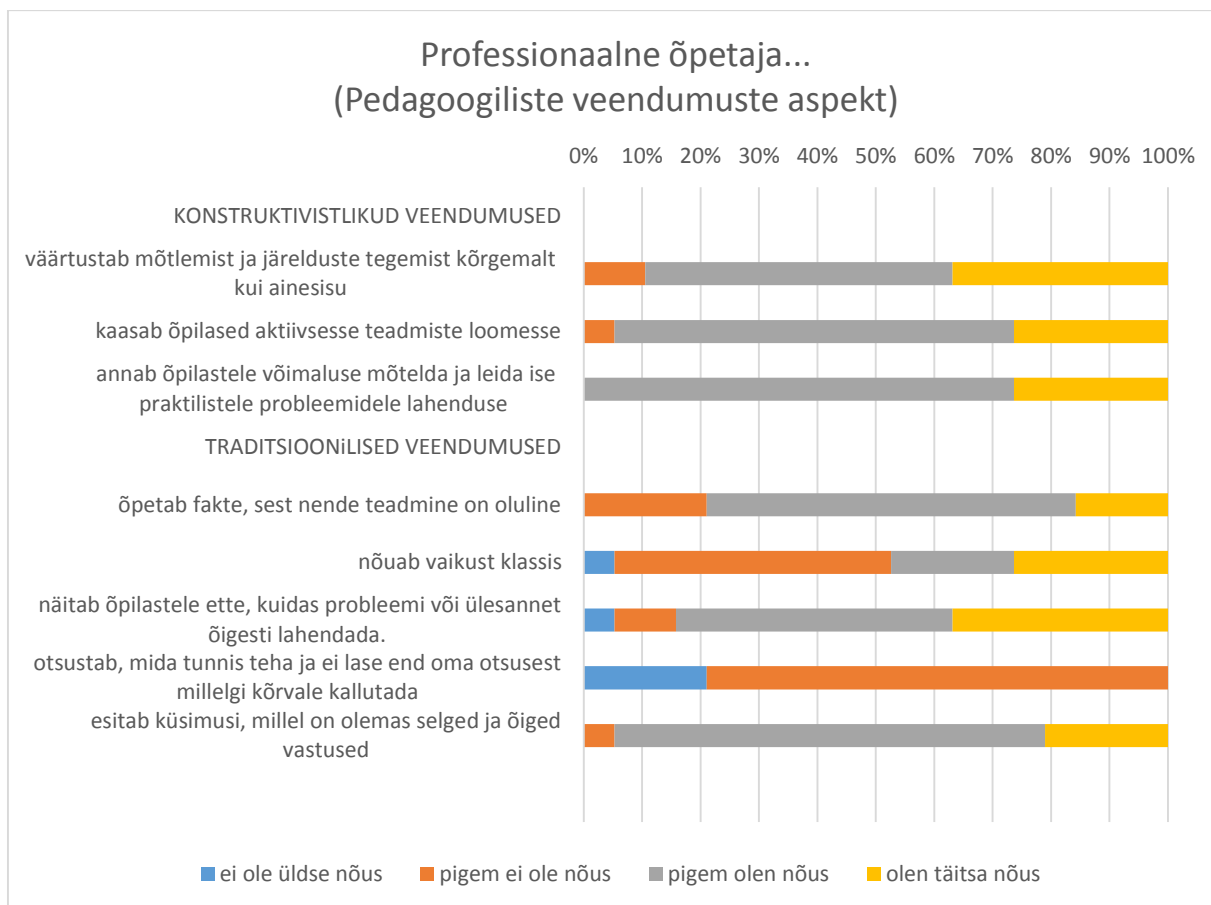
Professionaalne õpetaja

- esitab küsimusi, millel on olemas selged ja õiged vastused
- otsustab, mida tunnis teha ja ei lase end oma otsusest millelgi kõrvale kallutada
- õpetab fakte, sest nende teadmine on oluline
- nõuab vaikust klassis

- näitab õpilastele ette, kuidas probleemi või ülesannet õigesti lahendada.

Joonis 3. **Õpetajate** arvamused professionaalse õpetaja pedagoogilistest veendumustest

Joonis 4. **Lapsevanemate** arvamused professionaalse õpetaja pedagoogilistest veendumustest

Jooniste 3. ja 4. abil saab võrrelda õpetaja ja lapsevanema arvamusi professionaalse õpetaja pedagoogiliste veendumuste kohta.

Pedagoogiliste veendumuste aspektis on näha lapsevanemate ja õpetajate vaadete erinevused. Kõik lapsevanemaid on arvamusel, et õpetaja ei saa ise otsustada, mida ta tunnis teeb. Tuleb kaasata ka õpilasi. 20% õpetajate arvates otsustab aga õpetaja ise mida ta tunnis teeb. Lapsevanematest 80% on nõus väitega, et faktide õpetamine on oluline. Õpetajatest arvab seda ainult 60% aga samas 40% õpetajatest ei poolda faktide õpetamist üldse. Lapsevanematest pigem ei nõustu 20%, et faktide õpetamine on vajalik. Siin on tegemist juba suure probleemiga õpetaja ja lapsevanema arusaamades. Kui lapsevanem on kindel, et faktide õpetamine on oluline, siis tuleb õpetajal seda teada. Hea oleks õpetajatel ja lapsevanematel arutada, millistes ainetes on faktide õpetamine oluline ja millistes ainetes on see vähem oluline. Siin peaksid õpetajad ja lapsevanemad jõudma ühisele seisukohale. Nii et rahul oleksid nii õpetajad kui lapsevanemad. See vajaks eraldi uurimist.

Erinevus ilmneb veel väites: Mõtlemine ja järelduste tegemine on tähtsam kui õppekava konkreetne sisu. Õpetajatest 60% on selle väitega täiesti nõus. Lapsevanematest on selle väitega aga täiesti nõus 38% vastanutest. Töö autor näeb siin taas lapsevanemate ja õpetajate arusaamade erinevuses probleemi. Kui lapsevanem arvab, et professionaalne õpetaja peab õpetaja õppekava sisu, aga õpetaja on valmis panema lapsed ise mõtlema ja järeldusi tegema.

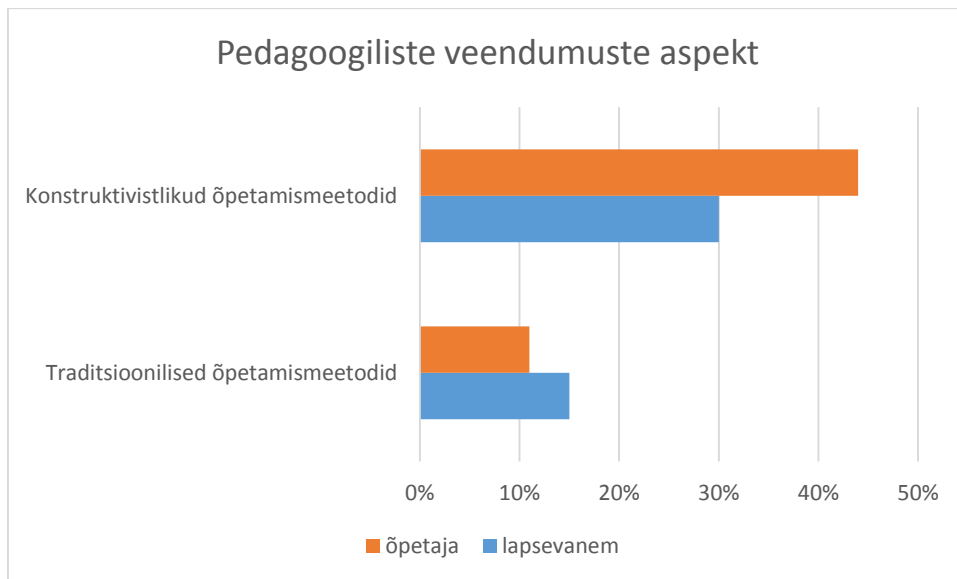
Kõige suuremad erinevused ilmnevad traditsiooniliste veendumuste osas.

Näiteks seda, et õpetaja „esitab küsimusi, millel on selged ja õiged vastused“ seda peavad professionaalsuse tunnuseks üle 80% õpetajatest ja peaaegu 100% lapsevanematest. Kuigi siin on märgata, et arvamused ei lahkne suurel määral, on töö autor seisukohal, et see ei ole õpetaja professionaalsuse tunnus. Kui tänapäeva koolis on suund just sellele, et õpilane ise leiab probleemidele ja küsimustel vastused, mida rõhutatakse ka uues põhikooli õppekavas. Siis on arusaamatu, et ka õpetajad peavad seda professionaalsuse tunnuseks.

Üle 80% lapsevanematest ootavad, et professionaalne õpetaja näitab õpilasele ette kuidas probleemi lahendada. See on pigem õpilase eest töö ära tegemine. Töö autorit paneb see mõtlema, et kas lapsevanemad ikka lugesid küsimustiku väited korralikult läbi või arvavad nad tõesti niimoodi? Siin oleks vajalik teha kordus uuring, et saada täpsemaid arvamusi pedagoogiliste veendumuste kohta.

Väide: „Õpilased on aktiivsed osalejad teadmiste loomes“ selles väites ilmnevad samuti erinevused. Õpetajatest on selle väitega täiesti nõus 70% vastanutest, lapsevanematest on selle väitega täiesti nõus ainult 30% vastanutest ja 10% pigem ei ole selle väitega üldse nõus. Selle väite puhul võib arvata samas, et lapsevanemad ei tea mis on teadmiste loome.

Joonise 5 aluseks analüüsimiseks on võetud õpetajate ja lapsevanemate positiivsed vastused ehk siis täiesti nõus ja pigem nõus. Nii õpetajad kui lapsevanemad peavad oluliseks konstruktivistlikke õpetamismeetodeid. Lapsevanemate ja õpetajate konstruktivistlike veendumuste arusaamades on erinevus suur – peaaegu 20%. Traditsioonilisi õpetamismeetode peavad lapsevanemad aga olulisemaks kui õpetajad, seda küll väikse erinevusega – kuni 5%.

Joonis 5. **Kokkuvõtte** lapsevanemate ja õpetajate pedagoogiliste veendumuste erinevustest

3.1.2.2. Õpetamise praktikad

Õpetamise praktikad jaotuvad struktureeritud, õpilastele orienteeritud ja uuenduslikud praktikad.

Struktureeritud õpetamise praktikate rakendamist kui professionaalse õpetaja tunnust uuriti järgmiste väidetega:

Professionaalne õpetaja

- teatab õpilastele selgelt õpieesmärgid
- vaatab koos õpilastega läbi nende kodutööd
- kontrollib oma õpilaste töövihikuid

Õpilastele orienteeritud õpetamise praktikate rakendamist kui professionaalse õpetaja tunnust uuriti järgmiste väidetega:

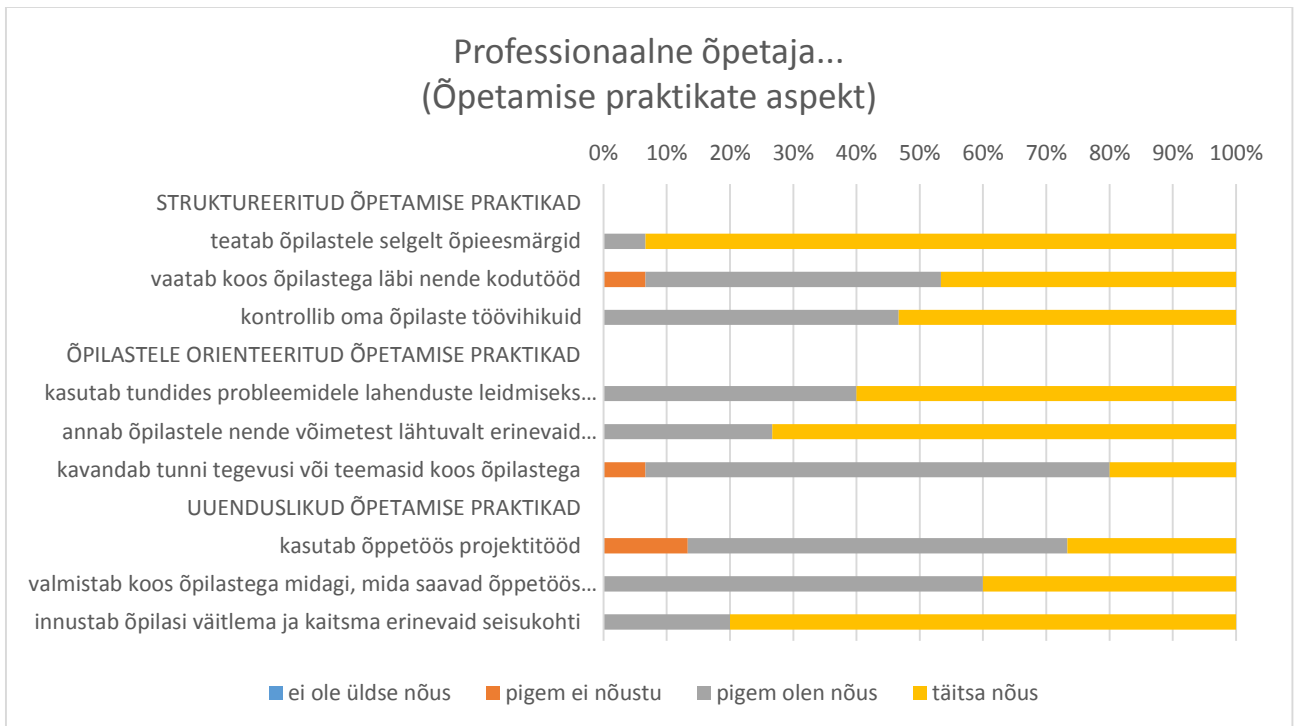
Professionaalne õpetaja

- kasutab tundides probleemidele lahenduste leidmiseks grupitööd
- annab õpilastele nende võimetest lähtuvalt erinevaid ülesandeid
- kavandab tunni tegevusi või teemasid koos õpilastega

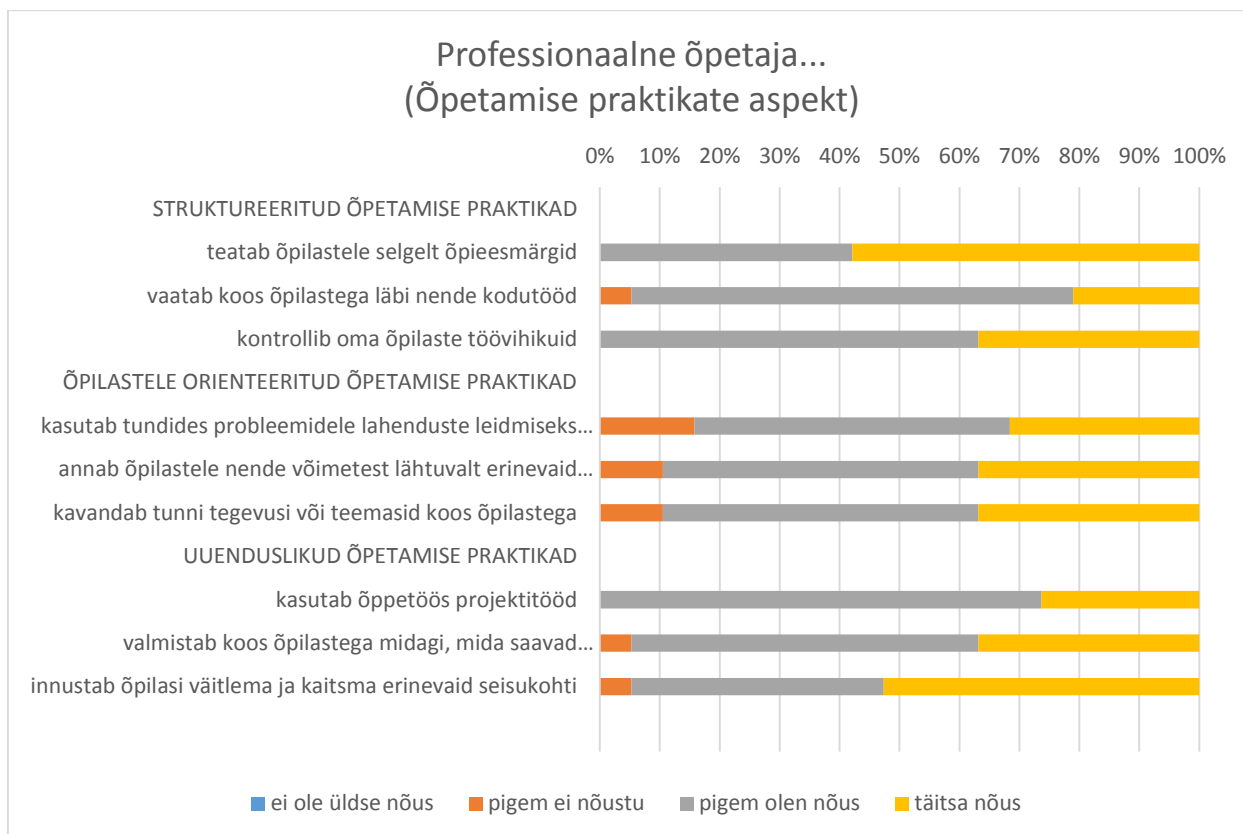
Uuenduslikke õpetamise praktikate rakendamist kui professionaalse õpetaja tunnust uuriti järgmiste väidetega:

Professionaalne õpetaja

- kasutab õppetöös projektitööd
- valmistab koos õpilastega midagi, mida saavad õppetöös kasutada ka teised õpilased ja õpetajad
- innustab õpilasi väitlema ja kaitsma erinevaid seisukohti

Joonis 6. **Õpetajate** arusaamad professionaalse õpetaja õpetamise praktikatest

Joonis 7. **Lapsevanemate** arusaamad professionaalse õpetaja õpetamise praktikatest

Joonistelt 6 ja 7 on näha, et õpetamise praktikate aspektis erinevad õpetajate ja lapsevanemate arvamused kõige enam uuenduslike õpetamise praktikate kasutamise osas. Lapsevanematest 25% on täiesti nõus ja pigem nõus 75% et professionaalne õpetaja kasutab projektitööd, õpetajatest 25% on samuti täiesti nõus projektitöö olulisusega. Samas ei ole pigem nõus projektitöö olulisusega 15% õpetajatest. Siin võiks lapsevanemad ja õpetajad teha koostööd projektide läbiviimisel. Ehk peavad õpetajad seda tööd liiga aega nõudvaks. Suur erinevus ilmneb ka väite puhul – innustab õpilasi väitlema ja kaitsma erinevaid seisukohti. Selle väitega on täiesti nõus 80% õpetajatest ja ainult 50% lapsevanematest ja lapsevanematest 5% ei ole selle väitega üldse nõus. See aspekt on tänapäeva koolis väga oluline. Lastel on juba algklassides teemasid, kus nad peavad oma seisukohti välja ütlemise ja kaitsmise. Jälle tundub töö autorile, et lapsevanemad ei ole kursis tänase muutunud hariduseluga.

Suur erinevus on veel väitel - Annab õpilastele nende võimetest lähtuvalt erinevaid ülesandeid. 75% õpetajatest on täiesti nõus, et professionaalne õpetaja seda teeb, lapsevanemate hulgas on täiesti nõus selle väitega ainult 38% küsitletutest. Õpieesmärkide teatamise osas ilmnevad samuti õpetajate ja lapsevanemate arvamuste erinevused. Õpetajatest 90% on täiesti nõus sellega, et

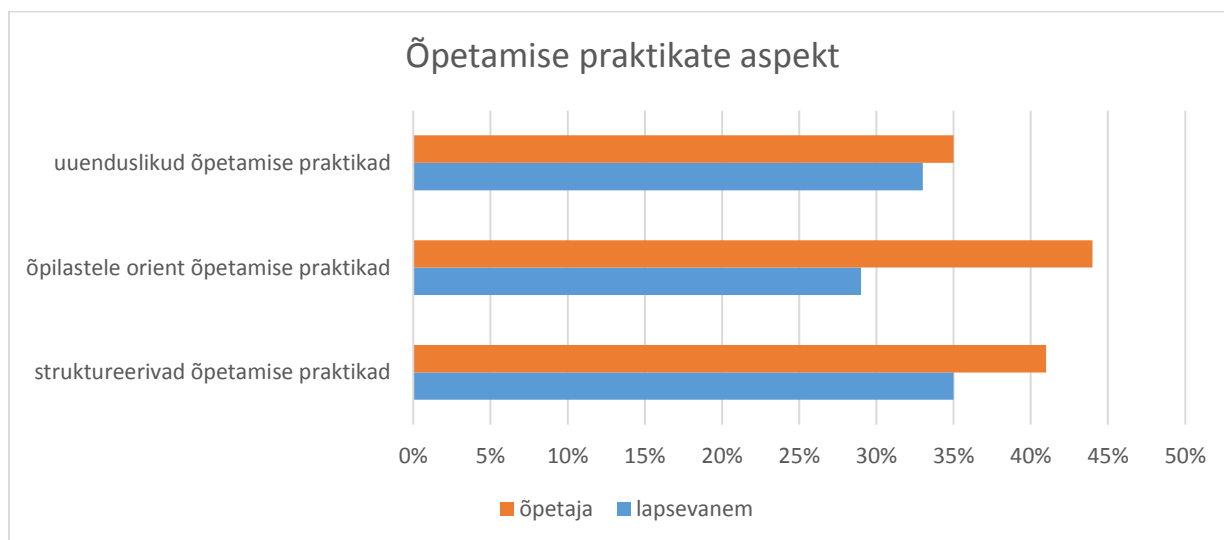
õpilastele on vaja teatada õpieesmärgid, lapsevanematest on täiesti nõus selle väitega 50% lapsevanematest. See on tegelikult ka arusaadav, sest lapsevanem ei oska näha selle väite olulisust.

Grupitöö kasutamise väärtustamises on lapsevanemate ja õpetajate arusaamad samuti erinevad. Väitega, et professionaalne õpetaja kasutab tunnis grupitööd, on täiesti nõus 60% õpetajatest ja ainult 30% lapsevanematest. Samas on grupitöö tunnis tänapäeva koolis üks palju kasutatud meetod. Siin oleks oluline lapsevanemaid sellest teavitada.

Väitega, et “ Professionaalne õpetaja kavandab tunni tegevusi või teemasid koos õpilastega, on lapsevanematest 38% täiesti nõus ja pigem nõus 50%. Õpetajatest aga on selle väitega täiesti nõus 20% vastanutest ja 5% õpetajatest ei ole pigem nõus selle väitega.

Kokkuvõtlikult vaadates joonist 8 võib öelda, et professionaalse õpetaja õpetamispraktikate osas on õpetajate ja lapsevanemate arvamustes kõige suuremad erinevused. Samas on see, kuidas õpetaja oma õppetegevuse üles ehitab, õpetajatöö üks olulisemaid aspekte. Siin oleks vajalik, et õpetajad ja lapsevanemad saaksid ühiselt neid punkte arutada, et ei tekiks suuri lahkavamusid.

Küsitluse tulemusena peavad õpetajad professionaalsuse tunnuseks kõige rohkem õpilastele orienteeritud praktikate rakendamist ja lapsevanemad struktureeritud praktikate rakendamist. Kõige suurem erinevus õpetajate ja lapsevanemate arvamuses on õpilastele orienteeritud praktikate osas.

Joonis 8. Lapsevanemate ja õpetajate arusaamad professionaalse õpetaja õpetamise praktikatest

3.1.2.3. Klassikliima

Klassikliimast võib rääkida kui distsipliinist tunnis. Selleks, et õpetaja saaks oma ainet õpetada peab õpetaja suutma ennast kehtestada. Alati ei ole oluline, et tunnis oleks vaikus, aga oluline on see, et teatav sagin klassis oleks seostud õppeprotsessiga mitte lihtsalt tunni segamisega. Klassikliima puhul on oluline tuua välja veel õppetegevuseks kulunud kasulik aeg tunnis.

Klassikliimat uuriti läbi kolme aspekti: Distsipliin tunnis, tõhus aja kasutus tunnis ja õppetegevuse juhtimine.

Distsipliini aspekti uuriti järgmiste väidetega:

Professionaalne õpetaja

- käitub kehtestavalt kui rikutakse korda
- peatab korrarikkumise juba eos
- Kehtestab tunnis käitumisreeglid, mis soodustavad õppimist

Tõhus aja kasutus tunnis uuriti järgmise kolme väitega:

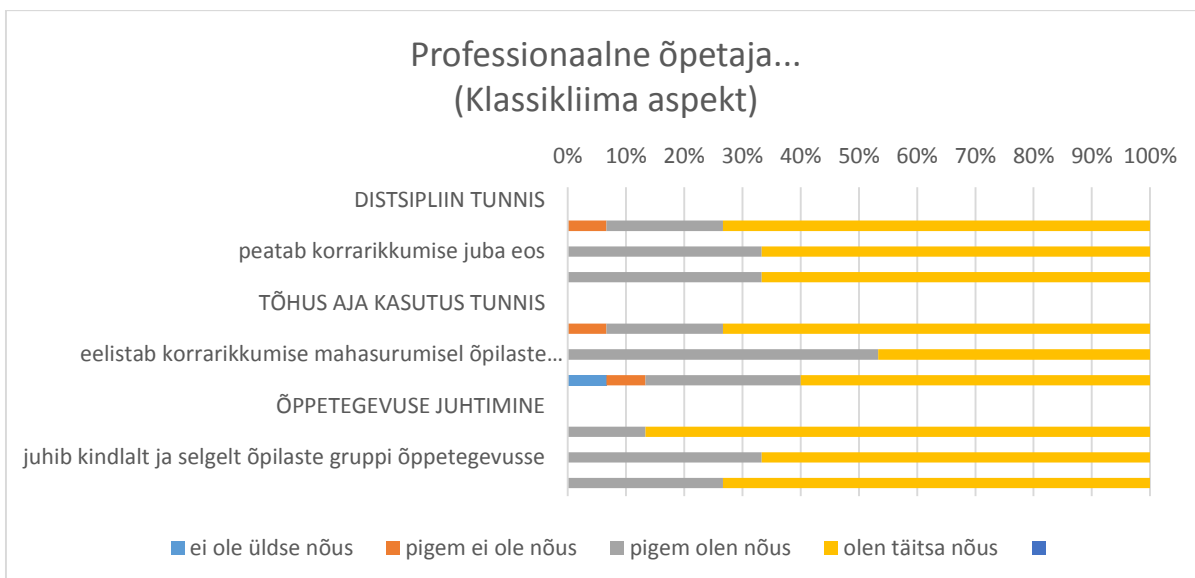
Professionaalne õpetaja

- töötab sobivas tempos
- eelistab korrarikkumise mahasurumisel õpilaste rakendamist positiivsetesse tegevustesse
- alustab tundi põhjendamatute viivitusteta

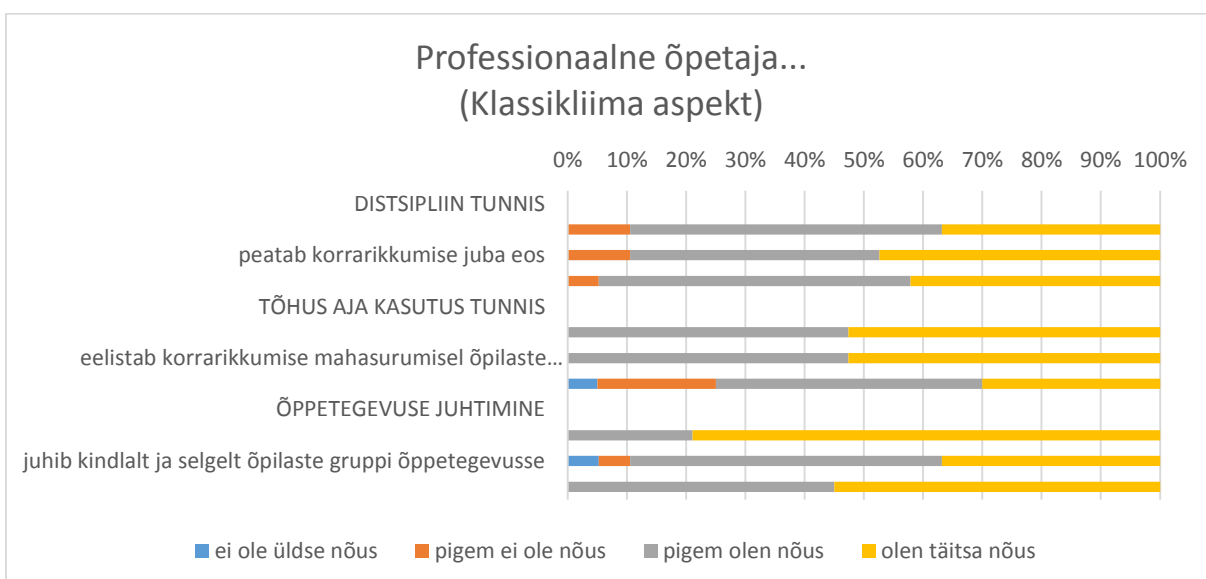
Õppetegevuse juhtimise aspekti uuriti järgmise kolme väitega:

Professionaalne õpetaja

- motiveerib klassi õppetööle
- juhib kindlalt ja selgelt õpilaste gruppi
- kaasab töösse kõik õpilased

Joonis 9. **Õpetajate** arusaamad õpetaja professionaalsuse väljendumisest klassikliimana

Joonis 10. **Lapsevanemate** arusaamad õpetaja professionaalsuse väljendumisest klassikliimana

Klassikliima puhul on oluline veel õppetegevuseks kulunud kasulik aeg tunnis. Kui tunnis on distsipliin, siis on ka tunni aeg tõhusalt kasutatud. Samas on oluline veel nende kahe aspekti puhul kuidas õpetaja oskab/suudab õppetegevust tunnis juhtida. Need kolm aspekti moodustavad klassikliima aspekti.

Joonistelt 9 ja 10 on näha analüüsidest, et distsipliiniga seotud aspekte väärtustavad täielikult vaid 20-40% lapsevanematest. Ainus väide, mis on kõrgelt lapsevanemate poolt

väärtustatud on õpetaja oskus motiveerida õpilasi õppima. Seda peavad väga oluliseks 80% lapsevanematest.

Professionaalse õpetaja kehtestavat käitumist tunnis väärtustab täielikult 70% õpetajatest ja alla 40% lapsevanematest, pigem nõus on 50% lapsevanemaid ja kokku teeb see 90% on positiivsel seisukohal. Kuid nii suur erinevus (täiesti nõus) lapsevanemate ja õpetajate hulgas paneb mõtlema.

Lapsevanematest ainult 50% vastanutest on täiesti nõus väitega, et professionaalne õpetaja töötab tunnis sobivas tempos, õpetajate hulgas on see rohkem kui 70%. Siin ei ole küll vahe nii suur, aga siiski märgatav.

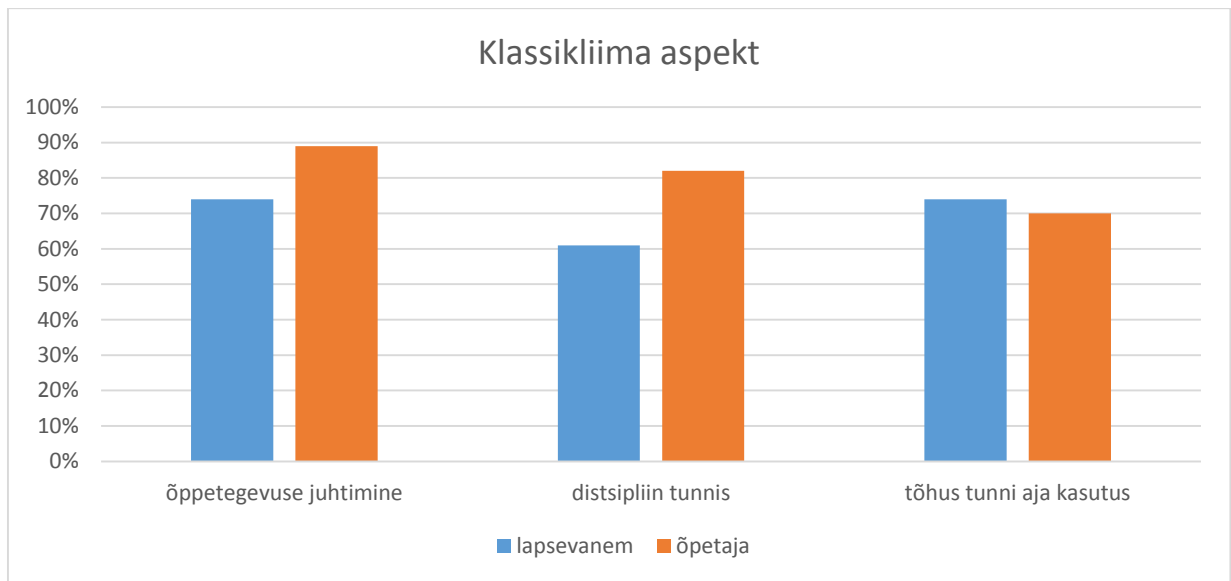
Väide, et õpetaja kaasab töösse kõik õpilased on täiesti nõus 55% lapsevanematest ja 75% õpetajatest. Töö autori seisukohalt võiks need väärtused samuti olla üheselt arusaadavad.

Antud uurimistöö klassikliima aspektis näitab erinevat hoiakut klassikliima kui õpetamise eelduse tähtsuse mõistmises. See on töö autori arvates eeldatav, sest lapsevanemad ei saagi klassikliima olulisust mõista samal määral kui õpetajad. Selleks, et lapsevanemad samuti mõistaksid kui oluline on klassikliima õpetamise seisukohalt on vajalik lapsevanematele seda selgitada.

Siin on taas koht, kus lapsevanemad ja õpetajad peavad leidma ühised arusaamad Kas teha koolitusi lapsevanematele, või rääkida nende aspektide olulisusest lastevanemate koosolekutel, selles peavad jõudma kokkuleppele vastava kooli õpetajad ja lapsevanemad.

Kõigis klassikliimaga seotud väidetes on näha erinevusi õpetajate ja lapsevanemate arvamustes. Kui vaadata joonist 9, siis näeme, et õpetajad peavad professionaalseks õpetaja kehtestavat käitumist tunnis. Samas on suur erinevus ka väitel – kehtestab tunnis käitumisreeglid mis soodustavad õppimist. Klassikliima aspekti analüüsidest tuli uurija mõttele, et nende aspektide olulisust silmas pidades on vaja lapsevanematele selgitada, miks on distsipliini hoidmine oluline professionaalne oskus, samas on oluline ka õppetegevuse juhtimise oskus. Õpetajad väärtustavad neid aspekte kõrgelt. Samas oleks oluline, et nendes aspektides õpetajate ja lapsevanemate arusaamad ühtiksid. Ainult ühiseid väärtusi kandes on õppetöö koolis tulemuslik.

Kui vaadata klassikliima aspekti kokkuvõtlikult (joonis 11) siis näeme, et kõige suurem erinevus on just selles, kui suur osa õpetajatest või lastevanematest on pigem nõus või täiesti nõus, et distsipliini hoidmine on õpetaja oluline professionaalne oskus – üle 20 %. Samas on näha aga, et lapsevanem justkui väärtustab seda, et tunni aeg oleks tõhusalt kasutatud. Mis moodi see saab toimuda, kui tunnis ei ole distsipliini? See on küsimus, mille võib lapsevanematele esitada.

Joonis 11. **Õpetaja ja lapsevanema** arusaamad klassikliima kujundamise oskusest professionaalsuse tunnusena.

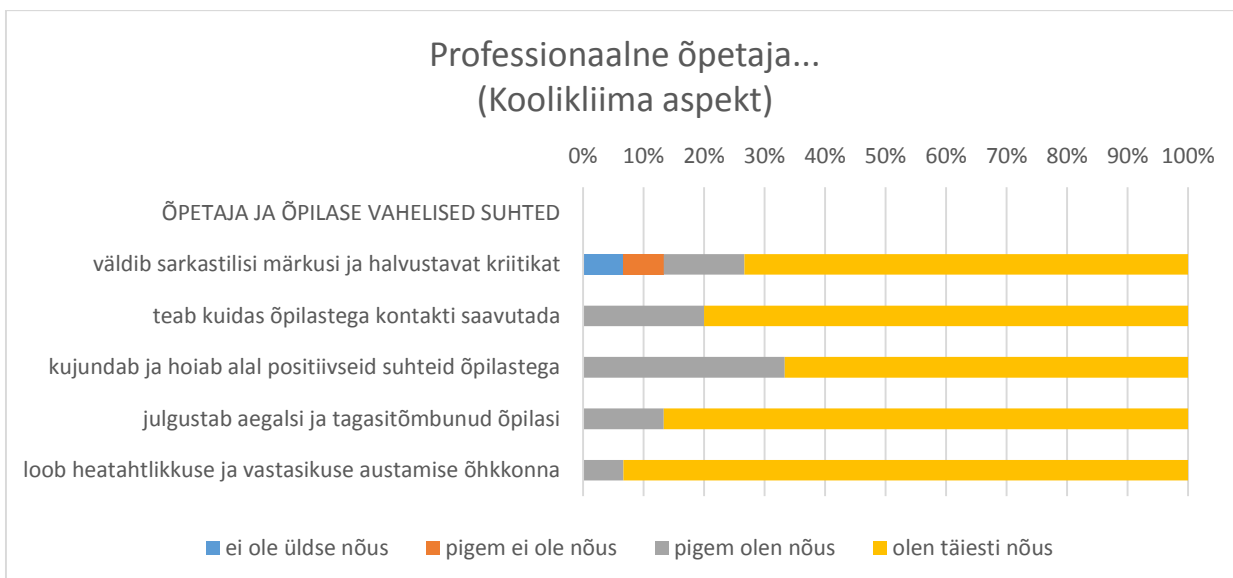
3.1.2.4. Koolikliima ehk õpetaja ja õpilaste vaheline suhtlemine

Koolis on oluline luua positiivne koolikliima, sh positiivsed suhted õpilase ja õpetajate vahel. Probleemide korral peaks õpetaja olema kehtestav, mitte pahatahtlik ega kurjustav. (Mikk, Luik 2013, lk 78).

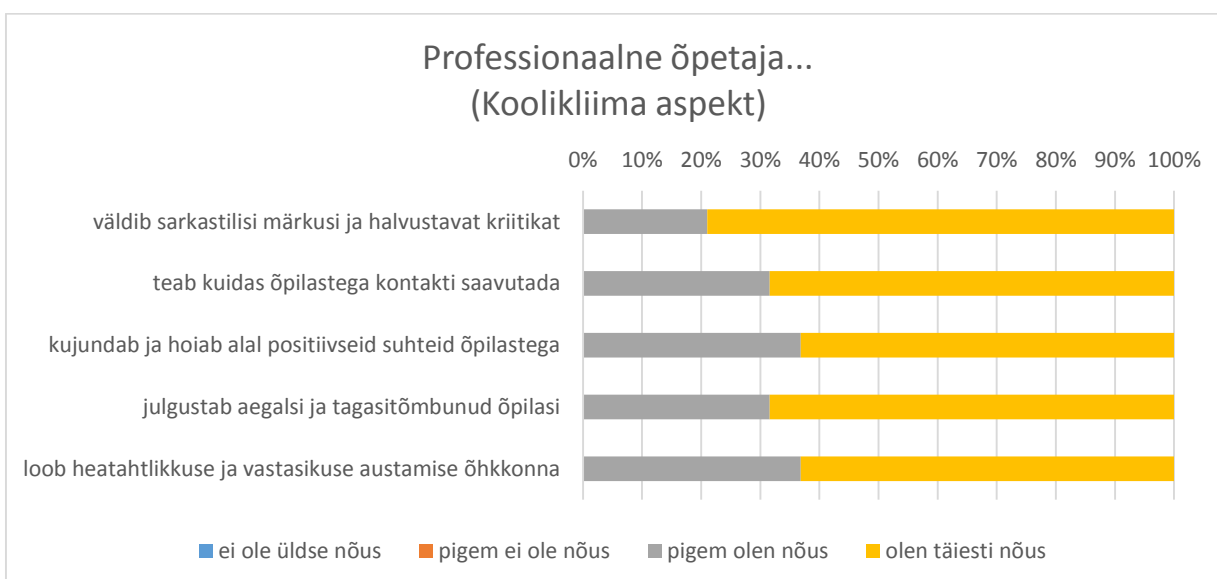
Õpetaja ja õpilaste vahelist suhtlemist uuriti järgmiste väidetega:

Professionaalne õpetaja

- väldib sarkastilisi märkusi ja halvustavat kriitikat
- saavutab õpilastega kontakti
- kujundab ja hoiab alal positiivseid suhteid õpilastega
- julgustab aeglaselt ja tagasitõmbunud õpilasi
- loob heatahtlikkuse ja vastastikuse austamise õhkkonna

Joonis 12. **Õpetajate** arusaam õpetaja ja õpilase vahelisest suhtlemisest

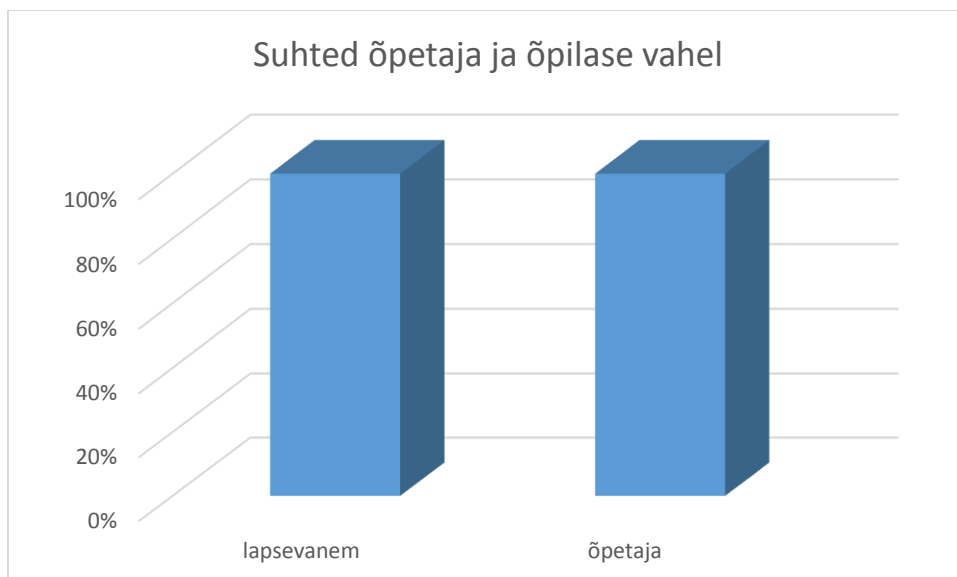

Joonis 13. **Lapsevanema** arusaam õpetaja ja õpilase vahelisest suhtlemisest

Koolikliima, mis on otseselt seotud õpilase ja õpetajate omavahelise suhtlusega, on samuti erinevaid arusaamu, kuid need ei ole väga suured. Kui vaadata koolikliimaga seotud väiteid, siis näeme, et väitega „professionaalne õpetaja loob heatahtlikkuse ja vastastikuse austamise õhkkonna“ on täiesti nõus peaaegu 90% õpetajatest ning umbes 60% lastevanematest. See erinevus on siiski suur. Väite „õpetaja väldib sarkastilisi märkusi ja halvustavat kriitikat“ osas on samuti arvamused erinevad. Nimelt ei ole 10% õpetajatest selle väitega nõus, järelikult nad lubavad

endale teha lastele halvustavat kriitikat ja sarkastilisi märkusi. Üldiselt võib selle aspekti puhul öelda, et õpetajate ja lapsevanemate arusaamad nendes väidetes on sarnased.

Kokkuvõtlikult (joonis 14) võib öelda, et selles aspektis on üldiselt õpetajate ja lapsevanemate arusaamad sarnased. Vaadates joonist näeme, et protsentuaalselt on arusaamad suhete olulisusest sarnased. Need on kõige sarnasemad kõigi teiste aspektide võrdluses.

Joonis 14. **Õpetajate ja lapsevanema** arusaamade võrdlus õpetaja ja õpilase vahelistele suhetele

3.1.2.5. Enesetõhusus

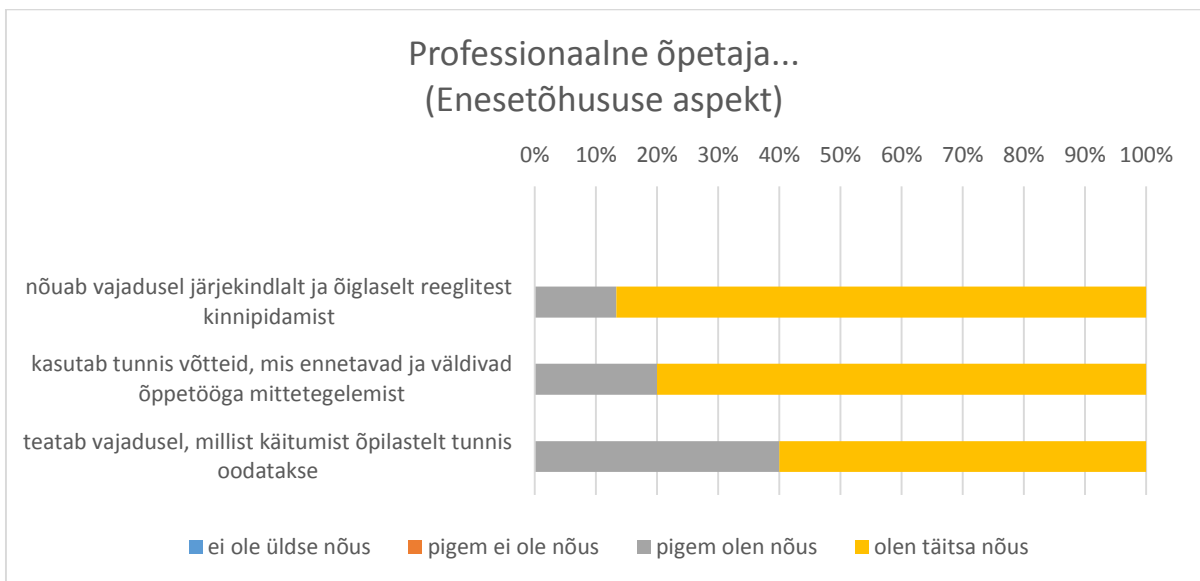
Õpetajate professionaalsuse puhul on keskse tähtsusega õpetajate üldised professionaalsed hoiakud – enesetõhusus ja tööga rahulolu.

Õpetaja enesetõhusus ennustab suuresti õpetaja käitumist klassiruumis. Kõrgema enesetõhususega õpetajad on avatumad uutele ideedele ning enam valmis katsetama õppemeetodeid, mis vastaksid paremini õppijate vajadustele.

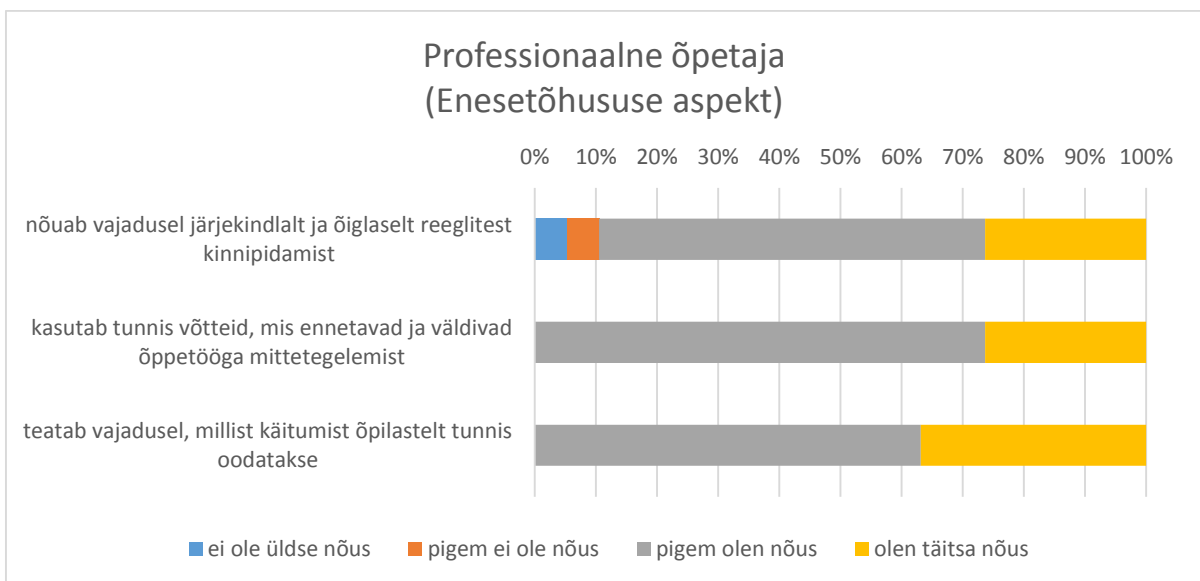
Õpetaja enesetõhusust uuriti järgmiste väidetega:

Professionaalne õpetaja

- nõuab vajadusel järjekindlalt ja õiglaselt reeglitest kinnipidamist
- kasutab tunnis võtteid, mis ennetavad ja väldivad õppetöoga mittetegelemist
- teatab vajadusel, millist käitumist õpilastelt tunnis oodatakse

Joonis 15. **Õpetajate** arusaam õpetaja enesetõhususest

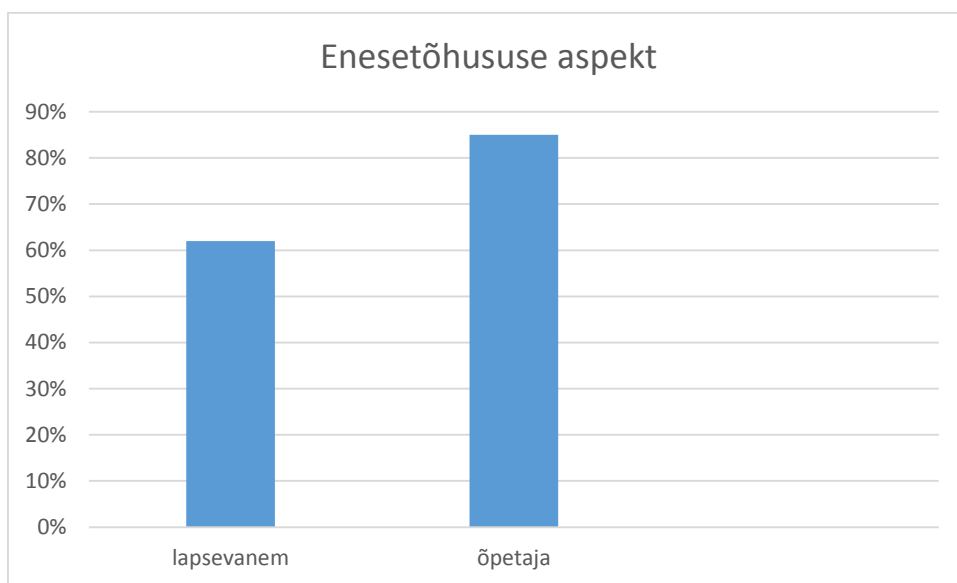
Joonis 16. **Lapsevanema** arusaam õpetaja enesetõhususest

Enesetõhususega seotud aspektis lahknevad õpetajate ja lapsevanemate arvamused kõikidest aspektidest kõige enam. Mis on ka täiesti mõistetav sest enesetõhusus on eeldus õpilase mõjutamiseks ja see on väga selgelt õpetaja erialane professionaalne teadmine. Lapsevanem ei peagi selle olulisusest aru saama. Näiteks kui väites – teatab vajadusel, millist käitumist õpilastelt tunnis oodatakse, on täiesti nõus 60% õpetajatest, siis lapsevanematest on selle väitega täiesti nõus ainult 28% . Samuti on suur erinevus väitel – kasutab tunnis võtteid, mis ennetavad ja väldivad

õppetööga mittetegelemist. Selle väitega on täiesti nõus 80% õpetajatest ja ainult 30% lapsevanematest. Samuti ei ole 10% lapsevanematest oluline, et õpetaja nõuaks reeglitest kinnipidamist, samas on 90% osas õpetajad täiesti nõus sellega, et reeglitest kinnipidamist on vaja lastelt nõuda.

Õpetaja kehtestavat käitumist tunnis väärtustab täielikult 70% õpetajatest ja alla 40% lapsevanematest. Kuidas saab õppetöö tunnis olla tõhus, kui õpetaja ei suuda ennast kehtestada.

Kui vaadata enesetõhususe aspekti kokkuvõtlikult joonis 17, siis näeme kui suur on see erinevus.

Joonis 17. Enesetõhususega seotud aspektid õpetaja ja lapsevanema võrdluses

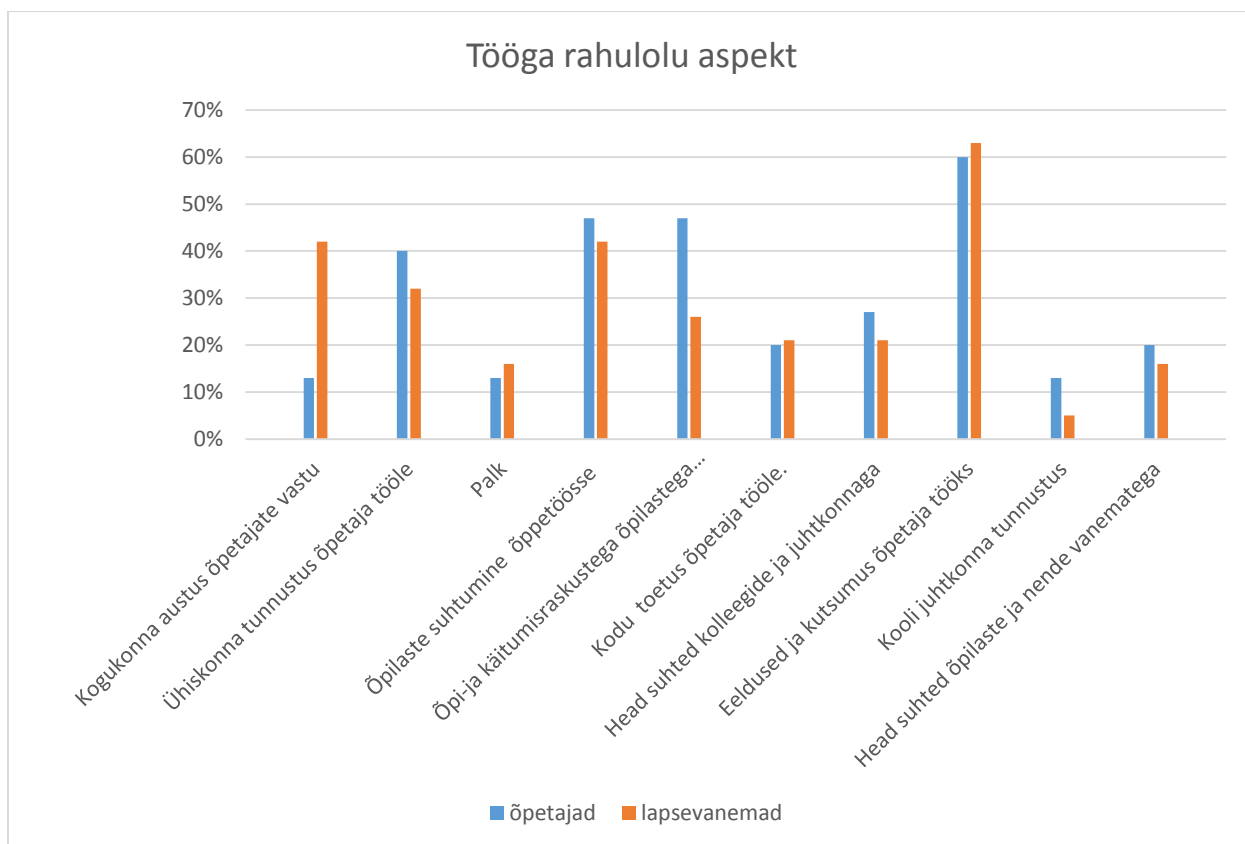
3.1.2.6. Tööga rahulolu

Tööga rahulolu uuringuks koostati loetelu 10 tegurist, mis mõjutavad õpetajate tööga rahulolu.

1. Kogukonna austus õpetaja vastu
2. Ühiskonna tunnustus õpetaja tööle
3. Palk
4. Õpilaste suhtumine õppetöösse
5. Õpi- ja käitumisraskustega õpilastega tööks on loodud koolis tugivõrgustik.
6. Kodu toetus õpetaja tööle.
7. Head suhted kolleegide ja juhtkonnaga
8. Eeldused ja kutsumus õpetajatööks
9. Kooli juhtkonna tunnustus

10. Head suhted õpilaste ja nende vanematega

Nendest teguritest sai iga küsitletav valida välja 3 tema jaoks kõige olulisemat tegurit. Seejärel kanti need tulemused Exeli tabelisse ja leiti iga teguri puhul sageduse protsent.

Joonis 18. Õpetajate tööga rahulolu **lapsevanemate ja õpetajate** võrdluses

Selles aspektis selgus, et nii lapsevanemad kui ka õpetajad peavad õpetaja tööga rahulolu eelduseks kõige rohkem eeldust ja kutsumust õpetaja tööks, veel olid sarnased arusaamad tegurite „õpilaste suhtumine õppetöösse“ ja „ühiskonna tunnustus õpetajate tööle“ osas. Kõige rohkem erinesid arvamused järgmiste õpetajate tööd mõjutavate aspektide osas: „kogukonna austus õpetajate tööle“ kus üle 40% lapsevanematest leiab, et see tegur on oluline samas kui ainult 10% õpetajatest peavad seda tegurit oluliseks. Ning „õpi- ja käitumisraskustega õpilastele on loodud koolis tugivõrgustik“. Seda peavad olulisemaks tööga rahulolu teguriks õpetajad – peaaegu 50% ja üle 20% lapsevanematest. Töö autori arvates ole see eeldatav, sest lapsevanemad ei saagi teada kui oluline on tugivõrgustiku olemasolu tänapäeva koolis, kui järjest rohkem probleemseid lapsi õpib tavakoolis.

KOKKUVÕTE

Käesolevas lõputöös püstitati uurimisprobleem: Missugune on professionaalne õpetaja Valga Põhikooli 8. klassi õpilaste vanemate ja õpetajate arusaamade alusel?

Lõputöö **eesmärgiks** on välja selgitada, missugused on lapsevanemate ja õpetajate arusaamade kattuvused ja erinevused professionaalse õpetaja osas.

Uurimisprobleemi lahendamiseks, eesmärgile jõudmiseks viis töö autor läbi küsitluse Valga Põhikooli 8.x ja 8 y klassi lapsevanemate ja õpetajate hulgas. Küsitlusele saadud andmeid analüüsid ja võrreldes sai töö autor vastused uurimisküsimustele:

1. Missugused professionaalse õpetaja aspektid on väärtustatud nii õpetajate kui lastevanemate poolt?
2. Missuguste aspektide olulisuse osas lahknevad lastevanemate ja õpetajate arvamused kõige enam?

Lõputööle oli püstitatud kaks hüpoteesi:

1. Lapsevanemad väärtustavad õpetaja ja õpilase vahelisi suhteid rohkem kui õpetajad.
2. Õpetajad väärtustavad õpetaja enesetõhususe aspekti kõrgemalt kui lapsevanemad.

Uurimisküsimustele vastamiseks koostas töö autor küsimustiku kus lapsevanemad ja õpetajad said vastata erinevatele väidetele skaalal – täiesti nõus, pigem nõus, pigem mitte nõus, ei ole üldse nõus. Väiteid oli kokku 35.

Esimese uurimisküsimusega selgus, et nii õpetajate kui õpilaste poolt on üheselt väärtustatud aspekte vähe.

Õpetajate ja lapsevanemate poolt on väärtustatud professionaalse õpetaja aspektidest koolikliima aspekt ehk suhted õpilase ja õpetaja vahel. Ainuke suurem erinevus koolikliimaga seotud aspektis ilmneb väites „professionaalne õpetaja väldib sarkastilisi märkusi ja halvustavat kriitikat“. Nimelt

ei ole 10% õpetajatest selle väitega nõus, järelkult nad lubavad endale teha lastele halvustavat kriitikat ja sarkastilisi märkusi. Üldiselt võib selle aspekti puhul öelda, et õpetajate ja lapsevanemate arusaamad viies esitatud väites on sarnased.

Seega võib öelda, et tööle püstitatud hüpotees: Lapsevanemad väärtustavad õpetaja ja õpilase vahelisi suhteid rohkem kui õpetajad – ei leidnud kinnitust. Lapsevanemad ja õpetajad väärtustavad koolikliimaga seotud aspekte võrdselt.

Õpetajad ja lapsevanemad peavad sarnaselt professionaalseks õpetajaid, kelle pedagoogilised veendumused on konstruktivistlikud.

Õpetamise praktikatest väärtustavad õpetajad kõige rohkem õpilastele orienteeritud praktikaid, lapsevanemad aga struktureeritud praktikaid.

Õpetajate ja lapsevanemate poolt on professionaalsuse tunnusena väärtustatud klassikliima aspektis tõhus tunni aja kasutus.

Tööga rahulolu aspekti teguritest olid kõige rohkem väärtustatud ühiskonna tunnustus ning eeldus ja kutsumus õpetaja tööks.

Teise uurimisküsimusega selgus, et enamuses aspektidest on õpetajate ja lapsevanemate arvamused professionaalsest õpetajast mõnevõrra erinevad.

Pedagoogiliste veendumuste aspektis ilmnesid kõige suuremad erinevused traditsioonilistes pedagoogilistes veendumuste väärtustamises.

Siin on tegemist suure probleemiga õpetaja ja lapsevanema arusaamades. Õpetajal on oluline selgitada lapsevanemale miks tema arvates ei ole näiteks faktide õpetamine esmatähtis, samuti miks on tänapäeva koolis eelistatud just konstruktivistlikud veendumused. Samas on uues põhikooli riiklikus õppekavas kirjas, et olulised on just konstruktivistlikud veendumused. Ehk oleks oluline selgitada lapsevanematele uut põhikooli riiklikku õppekava. Õpetaja ei pea selleks muutma oma veendumusi.

Õpetamise praktikates ilmnesid kõige suuremad erinevused õpilastele orienteeritud praktikates.

Õpetamise praktikad on otseselt seotud õpetaja õppetöö korraldamisega koolis.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et õpetamise praktikate aspektis on õpetajate ja lapsevanemate arvamustes kõige suuremad erinevused. Samas on ju oluline, kuidas õpetaja oma õppetegevuse üles ehitab. Siin on küll vajalik, et õpetajad ja lapsevanemad saaksid ühiselt neid punkte arutada,

et ei tekiks suuri lahkavusi. Õppetöö korraldamine on otseselt seotud õpilase eduka edasijõudmisega koolis.

Klassikliima aspektis on lapsevanemate ja õpetajate arvamused samuti erinevad. Kõige suurem on erinevus distsipliiniga seotud väidetes selgus küsitluse tulemusena, et distsipliiniga seotud aspekte väärtustavad täielikult vaid 20-40% lapsevanematest. Õpetajatest väärtustab distsipliini aga 80% vastanud õpetajates.

Klassikliima aspekti analüüsidest tuli uurija mõttele, et nende aspektide olulisust silmas pidades on vaja lapsevanematele selgitada, miks on distsipliini hoidmine oluline professionaalne oskus, samas on oluline ka õppetegevuse juhtimise oskus. Õpetajad väärtustavad neid aspekte kõrgelt. Samas oleks oluline, et nendes aspektides õpetajate ja lapsevanemate arusaamad ühtiksid. Ainult ühiseid väärtusi kandes on õppetöö koolis tulemuslik.

Enesetõhususega seotud aspektis lahknevad õpetajate ja lapsevanemate arvamused kõikidest aspektidest kõige enam. See on ka täiesti mõistetav sest enesetõhusus on eeldus õpilase mõjutamiseks ja see on väga selgelt õpetaja erialane professionaalne teadmine. Lapsevanema jaoks ei ole selle olulisusest arusaamine väga vajalik. Seega ei võta töö autor seda aspekti rohkem analüüsida.

Selle tulemusena saab kinnitust ka tööle püstitatud hüpotees: Õpetajad väärtustavad õpetaja enesetõhusust kõrgemalt kui lapsevanemad.

Töö autor leiab, et antud uurimustöö tulemusi silmas pidades on vajalik kõigepealt tutvustada Valga Põhikooli õpetajatele ja lapsevanematele antud uurimustöö tulemusi. Töö autori arvates on tulemusliku õppetöö läbiviimisel oluline kui nii lapsevanemate kui õpetajate arvamused professionaalsest õpetajast oleksid sarnased.

Kindlasti on vajalik selgitada lapsevanematele uue haridussuuna olulisust tänapäeva koolis. Selleks soovib töö autor teha koolitus päevi, lapsevanemate koosolekuid vmt.

Kuna uurimuse tulemusena kerkisid üles mitmed küsimused, siis peab töö autor oluliseks läbi viia kordus uuringuid lapsevanemate ja õpetajate seas.

Uurimuse tulemusena selgus, et lapsevanemad väärtustavad rohkem projektide läbiviimist koolis kui õpetajad. Sellega seoses teeb töö autor ettepaneku kaasata lapsevanemad projektide korraldamisse ja läbiviimisse koolis.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aarna, O. 2007. *Kas Eesti haridusseadustik soodustab õpetaja professionaalsust? Õpetaja õppivas koolis ja ühiskonnas: 5. ja 6. jaanuar 2007* Haapsalu : ettekannete ja artiklite kogumik. Tallinn, lk 19-23.

Eisenschmidt, E. *Õpetaja professionaalne areng – mida ja kuidas?*

http://www.oppekava.ee/images/b/bf/Voorkeele_opetaja_prof_areng.pdf (03.03.2014).

Helemäe, J. 2004. *Õpetajaskond kui professionaalne hääl ühiskonnas.* – Rmt: Õpetajad: kas maa sool või kraadiga spetsialistide ametigrupp. TPÜ kirjastus Tallinn, lk 46.

Kriips, H. *Õpilaste hinnangutest õpetaja suhtlemisele.* - Haridus, 11-12/2007, lk 53, 54.

Krull, E. 2002. *Eesti õpetaja pedagoogilised arusaamad, arvamused ja hoiakud millenniumivahetusel.* Tartu Ülikooli kirjastus.

Krull, E. Koni, I. 2013. *Õppetöö planeerimisoskuste modelleerimine ning hindamine algajatel ja kogunud õpetajatel.* Õpetaja professionaalsus ning tõhusam õpetamis- ja õppimis keskkonna loomine. Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus, lk 186 – 190.

Kutsestandardi rakendamine õpetajaks kujunemisel ja edasises professionaalses arengus

<http://www.innove.ee/UserFiles/%C3%9Cldharidus/Kutsestandardi%20rakendamine%20ja%20eneseanal%C3%BC%C3%BCs.pdf> (05.03.2014).

Kõiv, K. *Koolist väljalangenute vaatenurk.* - Haridus, 11-12/2007, lk 60.

Leijen, Ä. Kullasepp, K. 2013. *Õpetaja professionaalne identiteedi kujunemine õpetajakoolituse esmaõppes.* Õpetaja professionaalsus ning tõhusam õpetamis- ja õppimis keskkonna loomine. Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus, lk 19.

Lepik, M. Elvisto, T. Oder, T. Talts, L. 2013. *Õpetajate üldpedagoogiliste uskumuste struktuur ja tüüpprofiilid*. Õpetaja professionaalsus ning tõhusam õpetamis- ja õppimis keskkonna loomine. Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus, lk 249, 250.

Loogma, K. Talts, L. 2009. *Õpetajate pedagoogiliste veendumuste ja õpetamispraktikad, tööalased hoiakud ning õpikeskkond*. – Rmt: Õpetaja professionaalsus ning tõhusama õpetamis- ning õppimiskeskkonna loomine. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuring TALIS tulemused. Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus, lk 24-43.

Loogma, K. 2013. *Professionalism. Õpetajakutse kui professioon?* Õpetaja professionaalsus ning tõhusam õpetamis- ja õppimis keskkonna loomine. Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus, lk 235.

Luik, P. 2013. *Tingimuste loomine õpetajate praktilise teadmise komponentide kujunemiseks õppetöö erinevates faasides*. Õpetaja professionaalsus ning tõhusam õpetamis- ja õppimis keskkonna loomine. Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus, lk 165.

Lukk, K. 2005. *Kooli ja kodu koostöö õpilaste toimetuleku toetajana*. Haridus muutuste ja traditsioonide keerises. Tartu, lk 128-135.

Lõhmus, L. 2006. *Kutsete süsteem ja kutsestandard*. – Haridus, nr 11, lk 28.

Margus, H. 2007. *Koolist väljalangemine*. - Haridus, nr 1-2, lk 6-7.

Niiberg, T. Urva, T. 2009. *Enesekehtestamine – ei või jah?* AS Atlex, lk 253.

Ots, L. 2007. *Füüsiline keskkond koolis: käsitlusi ja perspektiive*. Eesti kool 21. sajandi algul: kool kui arengukeskkond ja õpilaste toimetulek. Tallinn, lk 199.

Poom-Valickis, K. 2003. *Õpetajate professionaalse arengu uurimine: kuidas muuta eelarvamuslikud tõekspidamised arengupotentsiaaliks*. Õpetajate professionaalne areng ja õppepraktika. Tartu Ülikooli kirjastus, lk 98-102.

Poom-Valickis, K. 2007. *Algajate õpetajate professionaalne areng kutseaastal*. Tallinn

Poom-Valickis, K. Talts, L. 2009. *Õpetajate enesetäiendamise*. – Rmt: Õpetaja professionaalsus ning tõhusam õpetamis- ning õppimiskeskkonna loomine. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuring TALIS tulemused. Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus, lk 15-23.

Sarv, E.-S. 2004. *Kool kui õppiv organisatsioon*. – Haridus, nr 2, lk 22.

- Sarv, E.-S.** 2006. *Õpilase ja õpetaja suhe.* - Haridus, nr 5-6, lk 21, 22.
- Sarv, E.-S.** 2007. *Õpetaja ja kool õpilase toetajana* lk. 108, 112.
- Siivelt, P.** 2006. *Koolijuht ja väärtused.* – Haridus, nr 1-2, lk 28.
- Schults, A.** 2012. *Pedagoogide tugisüsteem.* Tartu
<http://www.tartu.ee/data/Pedagoogide%20tugisysteem.pdf> (03.03.2014).
- Šemeljova, A.** 2012. *Eesti ja vene õppekeelega koolide õpetajate enesetõhusus ja pedagoogilised veendumused ning nendevahelised seosed kaheksa valga ja tartu kooli näitel.* Tartu: Tartu Ülikool [Magistritöö]. Tartu.
- Säälik, Ü. , Mikk, J. , Krips, H. & Kalk, K.** 2013. *Õpilaste poolt õpetaja käitumisviisidele antavate hinnangute seostest õpilaste õpihuvi ning õpieduga. Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine.* Eesti Ülikoolide kirjastus, lk 83- 87.
- Talts, L.** 2003. *Pedagoogiliste baasteadmiste roll õpetajate professionaalses arengus. Õpetajate professionaalne areng ja õppepraktika,* lk 112.
- Tiko, A.** 2010. *Vanemate ootused õpetajale.* - Haridus, nr 4, lk 25.
- Timperley, H.** *Õpetaja ametialane õppimine ja areng.* Haridusalaste praktikate sari – 18, lk 20.

LISAD

Lisa 1 Küsimustik õpetajale ja lapsevanemale

Olen Merike Mõttus ja õpin Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias Huvijuht-loovtegevuse õpetaja erialal. Kirjutan lõputööd teemal: Valga Põhikooli 8. klassi õpilaste vanemate ja õpetajate arusaamad professionaalsest õpetajast.

Käesoleva küsimustiku eesmärk on selgitada välja missugused on Valga Põhikooli 8. klassi õpilaste vanemate ja õpetajate arusaamad professionaalsest õpetajast ning mille poolest need arusaamad erinevad? Kõik küsimustiku tulemused jäävad anonüümseks. Olen nõus andma tagasisidet oma uurimusest, kui selleks avaldatakse soovi.

Ette tänades ja teie koostööle lootes

TÜ VKA üliõpilane Merike Mõttus

Enne küsimustiku täitmist lugege kõik väited hoolikalt läbi. Seejärel leidke enda arvamusele sobilik vastusevariant, väljendage skaalal "ei ole üldse nõus- täiesti nõus", (kus 1 tähendab, et ei ole üldse nõus ja 4, et olen täiesti nõus) oma nõusolekut järgnevate väidetega, tõmmates valitud numbrile ringi ümber.

Professionaalne õpetaja

	Ei ole üldse nõus	Pigem ei ole nõus	Pigem olen nõus	Täiesti nõus
1. ... teatab õpilastele selgelt õpieesmärgid	1	2	3	4

2. ... vaatab koos õpilastega läbi nende kodutööd	1	2	3	4
3. kontrollib oma õpilaste töövihikuid	1	2	3	4
4. kasutab tundides probleemidele lahenduste leidmiseks grupitööd	1	2	3	4
5. annab õpilastele nende võimetest lähtuvalt erinevaid ülesandeid	1	2	3	4
6. kavandab tunni tegevusi või teemasid koos õpilastega	1	2	3	4
7. kasutab õppetöös projektitööd	1	2	3	4
8. valmistab koos õpilastega midagi, mida saavad õppetöös kasutada ka teised õpilased ja õpetajad	1	2	3	4
9. innustab õpilasi väitlema ja kaitsma erinevaid seisukohti	1	2	3	4
10. väärtustab mõtlemist ja järelduste tegemist kõrgemalt kui ainesisu	1	2	3	4
11. esitab küsimusi, millel on olemas selged ja õiged vastused	1	2	3	4
12. otsustab, mida tunnis teha ja ei lase end oma otsusest millelgi kõrvale kallutada	1	2	3	4
13. õpetab fakte, sest nende teadmine on oluline	1	2	3	4
14. nõuab vaikust klassis	1	2	3	4
15. näitab õpilastele ette, kuidas probleemi või ülesannet õigesti lahendada.	1	2	3	4
16. kaasab õpilased aktiivsesse teadmiste loomesse	1	2	3	4
17. annab õpilastele võimaluse mõtelda ja leida ise praktilistele probleemidele lahenduse	1	2	3	4
18. ... oskab motiveerida õpilasi õppima	1	2	3	4
19. käitub kehtestavalt kui rikutakse korda	1	2	3	4
20. nõuab vajadusel järjekindlalt ja õiglaselt reeglitest kinnipidamist	1	2	3	4

21. Kasutab tunnis võtteid, mis ennetavad ja väldivad õppetöoga mittetegelemist	1	2	3	4
22. peatab korrarikkumise juba eos	1	2	3	4
23. teatab vajadusel, millist käitumist õpilastelt tunnis oodatakse	1	2	3	4
24. kehtestab klassis käitumisreeglid, mis soodustavad õppimist	1	2	3	4
25. töötab sobivas tempos	1	2	3	4
26. eelistab korrarikkumise mahasurumisel õpilaste rakendamist positiivsetesse tegevustesse	1	2	3	4
27. alustab tundi põhjendamatute viivitusteta	1	2	3	4
28. juhib kindlalt ja selgelt õpilaste gruppi õppetegevuses	1	2	3	4
29. kaasab töösse kõik õpilased	1	2	3	4
30. väldib sarkastilisi märkusi ja halvustavat kriitikat	1	2	3	4
31. saavutab õpilastega kontakti	1	2	3	4
32. kujundab ja hoiab alal positiivseid suhteid õpilastega	1	2	3	4
33. julgustab aeglasi ja tagasitõmbunud õpilasi	1	2	3	4
34. loob heatahtlikkuse ja vastastikuse austamise õhkkonna	1	2	3	4

Loe läbi järgmised väited ja märgi ära 3 tegurit, mis teie arvates mõjutavad kõige rohkem õpetajate tööga rahulolu

	Kogukonna austus õpetaja vastu
	Ühiskonna tunnustus õpetaja tööle
	Palk
	Õpilaste suhtumine õppetöösse

	Õpi-ja käitumisraskustega õpilastega tööks on loodud koolis tugivõrgustik.
	Kodu toetus õpetaja tööle.
	Head suhted kolleegide ja juhtkonnaga
	Eeldused ja kutsumus õpetajatööks?
	Kooli juhtkonna tunnustus
	Head suhted õpilaste ja nende vanematega

Taustaandmed lapsevanemale Tõmmake joon alla

1. Sugu

Mees

Naine

2. Haridus

Põhiharidus

Kutseharidus

Keskharidus

Kõrgharidus

Muu, täpsustage.....

3. Töötan

Spetsialistina

Teenistujana

Töölisena

Olen töötu

4. Kodune keel

Eesti

Vene

Muu, täpsustage.....

Taustaandmed õpetajale

Taustaandmed

1. Sugu

Mees

Naine

2. Milline on teie haridus

Rakenduslik kõrgharidus

Kõrgem bakalaureus

Magister

Muu, palun täpsustage

SUMMARY

Professional teacher in the perceptions of teachers and parents of the students 8-th formers of Valga Basic School.

The aim of this thesis was to find out what kind of teacher is professional teacher according to the views of 8th grade students and parents of Valga Basic School?

The thesis aims to find out what are parents' and teachers' perceptions of the similarities and differences in terms of professional teacher.

Way to reach the goal of solving the problem of the research the author conducted a survey of Valga Põhikool 8x- and 8y-class parents and teachers. Based on the result, after analyzing and comparing the answers, author got answers to the research questions:

- 1) What aspects of the professional teacher is valued by both teachers and parents?
- 2) In what aspects of the parents 'and teachers' opinions diverge most?

The study had two hypothesis:

- 1) Parents value the relationship between teacher and student more than teachers.
- 2) Teachers value the teacher self-efficacy aspect higher than the parents.

To get answers to the questions of thesis, author prepared questionnaire in which parents and teachers could respond to various allegations scale - strongly agree, somewhat agree, rather disagree, strongly disagree. Total allegations were 35.

In conclusion:

The first research question revealed that: Teachers and parents value professional teacher in the terms of school climate or in other words aspects of the relationship between the student and the

teacher. The only major difference in the school climate related aspect appears stating "the teacher avoids the sarcastic comments and derogatory criticism." Specifically, 10% of teachers do not agree with this statement, so according to this they allow kids to make derogatory criticism and sarcastic comments.

Thus, we can say that the work hypothesis- parents value the relationship between teacher and student more than teachers - was not confirmed. Parents and teachers value the same aspects of school climate.

The second research question revealed that teachers' and parents' opinions of what professional teacher is, differ in most aspects.

In the aspect of ***teaching practices*** showed the highest difference in *student-oriented practices*. The big difference appears in the allegation that says - *encourages students to debate and defend a variety of positions*. In summary, we can say that aspects of the teaching practices opinions among teachers and parents' have the most serious differences.

In self-efficacy aspect related questions opinions of teachers and parents differ on all aspects the most. What is also quite understandable because the influence of self-efficacy is a prerequisite for student and this is very clearly a professional teacher's professional knowledge.

As a result, it confirmed the hypothesis- educators value the teacher self-efficacy higher than the child's parents.

Recommendations and suggestions

1. Introduce this research results to Valga Põhikool's teachers and parents.
2. Explain parents the significance of today's new educational direction of the school. In order to do that it is necessary to organize training days, parents' meetings, etc.
3. Teachers need to know what parents think a professional teacher is.
4. The study emerged some questions that need to look a little further.
5. The proposal to involve parents in the organization of school projects.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Merike Mõttus, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Professionaalne õpetaja Valga Põhikooli 8. klassi õpetajate ja lapsevanemate arusaamades“, mille juhendaja on Külli Salumäe.

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **20.05. 2014**